

การต่อรองและการสยบยอมต่อความไม่เท่าเทียมทางเพศในด้านชีวิตคู่ ของกลุ่มคู่รักเพศเดียวกัน

Negotiation and Surrendering to Gender Inequalities in the Life Aspects of Same-Sex Couples

ธนกร วรพิทักษานนท์

Thanakorn Worapitaksanond

หน่วยปฏิบัติการวิจัยความมั่นคงของมนุษย์และความเท่าเทียม

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Human Security and Equity, Social Research Institute, Chulalongkorn University

E-mail : jeremy18694@hotmail.com

Date Received : 14 February 2023 Date Revised : 28 May 2023

Date Accepted : 28 May 2023 Date Published online : 27 September 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบาย การต่อรองและการสยบยอมต่อความไม่เท่าเทียมทางเพศในด้านชีวิตคู่ของกลุ่มคู่รักเพศเดียวกัน โดยใช้วิธีศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรม ร่วมกับส่วนหนึ่งของข้อมูลสังเคราะห์จากการศึกษาชีวิตกลุ่มชายรักชายพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผ่านประสบการณ์ของผู้เขียน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยทฤษฎีเคียร์ ในแนวคิด Gender Performativity ผลการศึกษา พบว่า 1) องค์ความรู้ทางเพศมีพัฒนาการตั้งต้นจากการจำแนกแยกเพศแบบสาร์ตละนิยมด้วยระบบทวิลักษณ์ตามเพศสรีระของวาทกรรมในฐานคิดแบบวิทยาศาสตร์ ทำให้เพศสรีระถูกผูกโยงกับเพศภาวะแบบตายตัวทั้งความเป็นชายและความเป็นหญิงร่วมกับบรรทัดฐานรักต่างเพศ ได้ส่งผ่านกระบวนการขัดเกลาและสถาบันทางสังคมซึ่งได้ผลักดันให้ความเป็นอื่นอย่างเพศวิถีเป็นสิ่งผิดปกติและเบี่ยงเบน เพศวิถีจึงพยายามออกจากการกดทับด้วยการสร้างอัตลักษณ์ที่หลากหลายหรือลื่นไหลไปสู่จุดที่ไม่นิยามเพศ ร่วมกับกลุ่มสตรีนิยมที่ได้วิพากษ์ท้าทายชุดความรู้เดิมเพื่อสร้างความเท่าเทียมทั้งชายหญิงและเพศหลากหลาย เป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของเคียร์ในฐานะภาพแทนของการเคลื่อนไหวเชิงอุดมการณ์และการต่อรองซึ่งสิทธิเสรีภาพของเพศวิถีทั้งเชิงปัจเจกและชีวิตคู่ 2) ชีวิตคู่ในกลุ่มคู่รักเพศเดียวกันของชายรักชายเกิดขึ้นหลังการสร้างอัตลักษณ์และวิถีทางเพศของชายที่นิยามว่าเกย์ โดยถูกปรัมปราว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่มั่นคงยั่งยืน สามารถลื่นไหลเปลี่ยนแปลงตามแต่ความปรารถนาทางเพศ ซึ่งผู้เขียนพบว่า กลุ่มคู่ชายรักชายต้องการความมั่นคงโดยเข้าสู่การประกอบ

สร้างชีวิตคู่ด้วยแบบบรรทัดฐานรักต่างเพศ มีการนิยามสถานะบทบาทของการเป็นสามีภรรยา ผู้นำและผู้ตาม มีการต่อรองในความสัมพันธ์ผ่านการสร้างเศรษฐกิจและสมรสตามประเพณีในแบบแผนครอบครัวอุดมคติ เพื่อการยอมรับจากครอบครัวและสังคมให้สามารถดำรงชีวิตคู่ได้ นำไปสู่ความต้องการทางสิทธิทั้งการจดทะเบียนสมรสและการมีบุตรบุญธรรม 3) การประกอบสร้างและความพยายามช่วงชิงแบบแผนชีวิตคู่โดยสวมทับบรรทัดฐานรักต่างเพศของกลุ่มชายรักชาย รวมทั้งความปรารถนาในสิทธิเพื่อความมั่นคงในชีวิตคู่นี้ มีฉากหน้าที่ดูเหมือนเป็นการต่อรองแต่ผู้เขียนเห็นว่าล้วนแต่เป็นการสยบยอมต่ออำนาจเชิงโครงสร้างทั้งสิ้นหรือในอีกทางหนึ่งการสยบยอมนี้อาจเป็นส่วนหนึ่งของการต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่จะทำให้ชีวิตคู่มั่นคงและรื้อมายาคติเชิงลบที่มีต่อชีวิตชายรักชายด้วยการสวมทับวิถีชีวิตคู่ตามอุดมคติสังคม อย่างไรก็ตาม บุคคลทุกเพศควรมีอำนาจในการเลือกสรรตัดสินใจในสิทธิชีวิตคู่ของตนเอง ทั้งเพศวิถีที่ปรารถนาหรือไม่ปรารถนาการมีชีวิตคู่แบบรักต่างเพศก็ตามย่อมควรต้องได้รับสิทธินี้อย่างเท่าเทียมกัน

คำสำคัญ : การต่อรอง การสยบยอม ความไม่เท่าเทียมทางเพศ คู่รักเพศเดียวกัน เพศวิถี

Abstract

This article studies negotiating and surrendering to gender inequalities in life aspects of same-sex couples. Documentary research was done with synthetic data gathered from gay, lesbian, bisexual, transgender, queer, intersex, and asexual (LGBTQIA+) couples in the Bangkok Metropolitan Area (BMA). Data was analyzed by queer gender performativity theory. Results were that 1) sexual knowledge developed from spontaneous sex classification in the dual system according to physiological gender through a gender biased neuroscientific system. Thus, physical sex was tied to a fixed masculine and feminine gender along with heterosexual norms, passing through a refinement process with social institutions pressuring alternative sexualities to be seen as abnormal and deviant. Sexuality tries to escape this pressure by creating diverse identities or flow to a point where sex is undefined, along with a feminist group challenging the original set knowledge to equalize female and male genders. These are key transitional points leading to the emergence of queers as representatives of an ideological movement and campaigning for civil liberties.

2) Marital life among male same-sex couples occurs after creation of a male identity of gay definition and sexual expression previously considered unstable. To achieve a lasting relationship despite fluctuations in sexual desire, gay couples seek stability by entering into a couple-building associations along heterosexual traditional guidelines. The roles of husband, wife, leader, and follower are predefined with relationships negotiated by constructing a socio-economic status with spousal tradition as an ideal family plan. To be accepted familially and

societally, it is possible to live a married life, leading to legal requirements for marriage registration and gay paternity.

3) Constructing and coopting heterosexual love standards by gay groups, as well as seeing a right to stability in intimate life may be seen as virtual negotiations, may also involve surrendering structural power. This capitulation may also be part of the negotiation for stabilizing marital life and replacing negative expectations for gay couples with a socially optimistic lifestyle. However, all genders should be empowered to choose the right to live in a couple, whether heterosexual or not, and should be duly certified as such.

Keywords: Negotiation, Surrendering, Gender inequality, Same-sex couples, Sexuality.

บทนำ

การศึกษาเรื่อง เพศ ในปัจจุบัน มีพัฒนาการของการสร้างองค์ความรู้และกระบวนการที่ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการวิพากษ์ระบบฐานสอง ซึ่งการจำแนกแยะเพศสถานะผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ เป็นระบบแบ่งจำแนกเพศออกเป็นเพศชายกับเพศหญิงเท่านั้น ส่งผลให้กลุ่มผู้มีเพศสถานะไม่ตรงตามเพศกำเนิด กลายเป็นผู้เปี่ยงเบนและถูกจัดอยู่ในภาวะทางจิตที่ต้องได้รับการรักษาบำบัด (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, 2558) หลังจากนั้น เมื่อประเด็นทางเพศ ได้เคลื่อนเข้าสู่การศึกษาด้วยกระบวนการทางสังคมศาสตร์ รวมถึงวิทยาศาสตร์กายภาพทางจิตวิทยา ซึ่งได้ผลิตงานวิจัยและงานทางวิชาการ ที่ได้ตระหนักในความเท่าเทียมและความแตกต่างทางเพศของเพศวิถีที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ซึ่งแตกต่างออกไปจากวิถีเพศกระแสหลัก หรือวิถีเพศเชิงโครงสร้าง และปรากฏที่ทางทางสังคมของเพศวิถีมากขึ้น (ปณิธิ บราวน์, 2557) โดยในสังคมไทยมีกลุ่มทางสังคมของเพศวิถีหลากหลายกลุ่ม มีการปรากฏขึ้นของกิจกรรมและบุคคลจากกลุ่มวิถีทางเพศ ในสถานะ บทบาท และบริบทต่าง ๆ ภายใต้ที่ทางทางสังคม ซึ่งอาจทั้งส่งเสริมหรือลดทอนต่อการรวมกลุ่มทางสังคม รวมถึงปฏิสัมพันธ์ของการดำเนินกิจกรรม ที่ได้ก่อเกิดวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มขึ้นมา เช่น ภาษา สัญลักษณ์ การแต่งกาย และแพร่กระจายวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มนี้ไปยังกลุ่มเพศสถานะอื่น ๆ ไปจนถึงการรวมกลุ่มเพื่อต่อรองกับโครงสร้างทางสังคม ผ่านการเรียกร้องสิทธิความเสมอภาคเท่าเทียมในชีวิต โดยเฉพาะสิทธิในความรักและความสัมพันธ์เชิงครอบครัว

ในงานศึกษาประเด็นเรื่องเพศวิถีของไทย พบว่า สามารถแบ่งได้สองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มสังคมศาสตร์และกลุ่มนิติศาสตร์ ซึ่งทิศทางของงานศึกษาเชิงสังคมศาสตร์ได้มุ่งเป็นการศึกษาอัตลักษณ์เชิงปัจเจกของเพศวิถี เพื่อฉายภาพความเป็นเพศ ความหลากหลาย และตัวตนของเพศวิถีแต่ละรูปแบบ เช่น งานของ ธนัย เจริญกุล (2565), นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ (2556), ปณิธิ บราวน์ (2557), และกนกวรรณ ธารวรรณ (2562) ขณะที่ชีวิตคู่ของเพศวิถีจะถูกกล่าวถึงในงานกลุ่มนิติศาสตร์ค่อนข้างมาก โดยเป็นการศึกษาในดับบทกฎหมาย เพื่อนำเสนอปัญหาในสิทธิ ข้อจำกัด และข้อเสนอแนะ เพื่อความเท่าเทียมทางกฎหมายในการใช้ชีวิตคู่อย่างการจดทะเบียน

สมรส การรับรองบุตรบุญธรรม และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น งานของ ธัญลักษณ์ นามจักร (2556), เทิดเกียรติ ภูณซ์ แสงมณีจิรนนเดชา และรัตพงษ์ สอนสุภาพ (2563), วรธา มงคลสืบสกุล (2565), สมชาย ปรีชาศิลปกุล (2556), สิริภัทร ปิยะเวช (2561), ปิยพร โกมุที (2563), และติณณ์ ชัยสายัณห์ (2564) ขณะที่งานศึกษาซึ่งมุ่งศึกษาในชีวิตคู่ของเพศวิถีมีจำนวนไม่มาก โดยมีบางส่วนได้ศึกษาชีวิตคู่ของรักร่วมเพศผ่านวรรณกรรมและสิ่งพิมพ์ เช่น งานของ เบญจรงค์ ธีระผลิกะ และวิเชียร ลัทธิพงศ์พันธ์ (2564), และอารยา ศิริพยัคฆ์ (2557) กับงานส่วนน้อยที่มีหน่วยการศึกษาเป็นคู่ชีวิตของรักร่วมเพศ อย่างงานของ วิสสุตา จันทรสม, ไฉไล ศักดิ์วรพงษ์, และสากล สถิตวิทยานันท์ (2558) ที่ศึกษาวิถีชีวิตและแบบแผนของคู่หญิงรักหญิง ซึ่งมีผลการศึกษาที่น่าสนใจ โดยเฉพาะเรื่องวิถีชีวิตเดียวเมียเดียวกับการวางแผนเพื่อสร้างฐานะกับความมั่นคงของชีวิตคู่

ขณะที่ประเด็นการดำรงชีวิตคู่ของเพศวิถีในต่างประเทศนั้น ในประเทศทางตะวันตกจะมีทิศทางที่คล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะการให้คุณค่าต่อคู่ชีวิตเชิงโครงสร้างแบบชายหญิงสูงส่งกว่าคู่ชีวิตแบบอื่น ๆ ซึ่งถูกนิยามในฐานะสิ่งผิดธรรมชาติ โดยเป็นผลสืบเนื่องจากการนิยามอัตลักษณ์ทางเพศที่ยึดโยงกับชีวภาพทางเพศตามกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์ กระทั่งเกิดการถกเถียงกับสถานะของบุคคลข้ามเพศ ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนผ่านร่วมที่สำคัญของหลายประเทศ อย่างประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสวีเดน ประเทศเยอรมัน และประเทศเนเธอร์แลนด์ ที่ได้ผ่านข้อถกเถียงและรับรองสถานะทางเพศให้ได้รับสิทธิที่พึงได้รับ ทั้งทางปัจเจกและชีวิตคู่ทางครอบครัว ทั้งการดำรงชีวิตจนถึงสิทธิในการสมรสและอุปการะบุตรบุญธรรม ขณะที่ประเทศแถบเอเชียมีประเทศไต้หวันเป็นประเทศแรกที่ยอมรับสิทธิทางครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกัน โดยระบุเป็นกฎหมายคู่ชีวิตที่คุ้มครองในสิทธิเท่าเทียมกับคู่ชีวิตชายหญิง ซึ่งรับรองทุกอัตลักษณ์ของคู่ชีวิตเพศเดียวกัน (กันตพงศ์ รังสีสว่าง, 2565) ไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานะบุคคลข้ามเพศ แปลงเพศ หรือมีชีวภาพทางเพศแบบใด ถือเป็นความก้าวหน้าอย่างมากต่อการรับรองชีวิตคู่ของเพศเดียวกัน ทั้งนี้ ในประเทศไทยยังมิได้ให้สิทธิทางครอบครัวของเพศวิถีด้วยการถกเถียงและข้อจำกัดทางกฎหมายร่วมกับบริบทในสังคม ซึ่งทำให้เพศวิถีที่มีความหลากหลายทางเพศยังมิได้รับความเท่าเทียมในสิทธิของการใช้ชีวิตร่วมกันแบบครอบครัว (ณฐ นารินทร์, จรินทร์พย์ ตรีรัตน์ศิริคุณ, และสอน สมทวนิช เจริญพรานนท์, 2562)

อย่างไรก็ตาม ทิศทางของงานศึกษาต่าง ๆ ได้นำเสนอภาพของอัตลักษณ์เชิงปัจเจกของเพศวิถีที่แตกต่างกันหลากหลาย ขณะที่การศึกษาในที่มาที่ไปของความคิดในการนิยามอัตลักษณ์และกำหนดบทบาทที่ส่งผลต่อแบบแผนชีวิตคู่ของเพศวิถีนี้นั้นยังคงพบได้น้อย ซึ่งอัตลักษณ์ของเพศวิถีภายใต้การประกอบสร้างชีวิตคู่อาจมีความต่างไปจากอัตลักษณ์เพศวิถีเชิงปัจเจก รวมถึงคู่ชีวิตของเพศวิถีที่อาจเหมือนหรือต่างไปจากลักษณะชีวิตคู่ของคู่เพศตรงข้ามด้วยเช่นกัน อาจสิ้นไหลหรืออาจติดกรอบเชิงอัตลักษณ์ก็ได้ ซึ่งเห็นได้ว่ามีงานทางวิชาการหลายชิ้นที่ได้ศึกษาลักษณะของคู่ชีวิตและปฏิสัมพันธ์เชิงครอบครัวของคู่เพศตรงข้าม ขณะที่การประกอบสร้างชีวิตคู่หรือความเป็นครอบครัวของคู่เพศวิถีนี้นั้น ยังมีงานทางวิชาการจำนวนไม่มากนักที่มุ่งศึกษาในประเด็นนี้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่ายังเป็นช่องว่างสำคัญของงานศึกษาคู่เพศวิถี ดังนั้น บทความนี้จึงได้เคลื่อนจากหน่วยการวิเคราะห์เชิงปัจเจก ไปสู่หน่วยวิเคราะห์ในคู่ชีวิตของเพศวิถีในสังคมโดยมุ่งศึกษาในกลุ่มคู่

ชายรักชายโดยบทความนี้ได้นำทฤษฎีเคียวรี ในแนวคิด Gender Performativity ซึ่งเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยปฏิบัติการทางสังคมที่หล่อหลอมอัตลักษณ์ปัจเจกบุคคล ผ่านสถาบันทางสังคมและองค์ความรู้ในลักษณะทวิลักษณ์ชั่วคราวข้ามแบบหญิงชาย โดยผู้เขียนหยิบยกเพื่อนำมาทำการวิเคราะห์เชิงเอกสารร่วมกับข้อค้นพบของผู้เขียนเพื่อสร้างข้อสรุป

บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอ 1) การทบทวนองค์ความรู้และกรอบทฤษฎีทางเพศวิถี 2) การประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มชายรักชาย และ 3) การต่อรองและการสยบยอมในการดำรงชีวิตคู่ของกลุ่มเพศวิถี โดยใช้วิธีศึกษาด้วยการทบทวนวรรณกรรม ร่วมกับข้อมูลจากประสบการณ์การวิจัยภาคสนามของผู้เขียน ซึ่งได้ศึกษาวิถีชีวิตคู่และความเป็นครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกันชายรักชายในกรุงเทพมหานคร โดยนำส่วนหนึ่งของข้อมูลซึ่งสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาร่วมนำเสนอและวิเคราะห์ โดยใช้กรอบทฤษฎีเคียวรี ในแนวคิด Gender Performativity มาเป็นกรอบการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การทำความเข้าใจในการประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มชายรักชาย ในฐานะภาพแทนของการต่อรองหรือการสยบยอมต่อความไม่เท่าเทียมทางเพศในด้านชีวิตคู่ เพื่อฉายภาพที่มาที่ไปของปรากฏการณ์การเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิในคู่ชีวิตของกลุ่มรักเพศเดียวกันเพื่อนำไปสู่ความเสมอภาคเท่าเทียม ภายใต้ความแตกต่างหลากหลายทางเพศในสังคม

1. การทบทวนองค์ความรู้ว่าด้วยเรื่องเพศ

เพศ เป็นประเด็นทางสังคมที่ได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเฉพาะในสังคมศาสตร์ เนื่องด้วยการทบทวนองค์ความรู้เรื่องเพศจากคริสต์ศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมานั้น องค์ความรู้ดังกล่าวผลิตสร้างและควบคุมผ่านศาสตร์และบุคลากรทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก ด้วยมุมมองแนวคิดสารัตถนิยม (Essentialism) ที่มีลักษณะตายตัว หยุดนิ่ง และผลึกความต่างให้เป็นอื่นหรือชายขอบ ส่งผลให้การศึกษาเรื่องเพศกลายเป็นการศึกษาผ่านสรีระของชายและหญิงที่มีลักษณะแตกต่างกัน โดยเฉพาะมิติทางวัตถุในองค์ประกอบของสรีระชายและหญิงอย่างระบบสืบพันธุ์ และฮอร์โมนเพศ ว่าเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อพฤติกรรมทางเพศ (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2558) นำไปสู่การจำแนกแจกแจงเพศแบบ เพศสถานะ หรือในหลายงานศึกษาเรียกว่า เพศภาวะ โดยหมายถึงการผูกติดลักษณะของความแข็งแรงและแข็งแรงไว้ที่เพศชายกับความอ่อนโยนและอ่อนแอไว้ที่เพศหญิง หรือสัณฐานทางเพศ อาทิ สีสัน คือ ตัวแทนเพศชาย และสีชมพู คือ ตัวแทนเพศหญิง ซึ่งล้วนแล้วแต่เกิดจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมทั้งสิ้น ส่งผลให้มนุษย์เรียนรู้ความเป็นชายและความเป็นหญิง หรือที่เรียกว่าเพศสถานะนี้ผ่านการขัดเกลาทางสังคมที่แตกต่างกันไปในแต่ละวัฒนธรรม อย่างที่ นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2558) ระบุว่า การจำแนกเพศในช่วงแรกถูกจัดออกเป็นชั่วคราวข้าม โดยเกิดการแบ่งแยกระหว่างเพศธรรมชาติและเพศที่ผิดธรรมชาติ โดยมีเพศชาย เพศหญิง และเพศกะเทย เป็นตั้งต้น และนำไปสู่การสร้างคำอธิบายถึงความผิดปกติทางเพศผ่านภาวะและอาการป่วยชนิดหนึ่งทางจิต (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2558) กระบวนการขัดเกลาทางสังคมนี้ยังได้ผูกติดบทบาทไว้กับเพศโดยพิจารณาตามเพศสรีระกำเนิดของชายและหญิง เพื่อหล่อหลอมให้ปัจเจกแสดงบทบาทตามการกำหนดของสังคม (กฤตยา อาชวนิจกุล, 2554) โดยเป็นสิ่งแสดงถึงการผูกโยงระหว่างเพศสรีระและบทบาททางเพศไว้ด้วยกันในลักษณะทวิลักษณ์ของความเป็นชายและ

ความเป็นหญิง ถ่ายทอดและส่งต่อการปลูกฝังภายใต้ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ๆ โดยเป็นส่วนหนึ่งของการควบคุมทางสังคมที่ต้องการให้ปัจเจกแสดงบทบาทตามความคาดหวังของสังคม (จารุวรรณ คงยศ, 2560) ในช่วงแรกขององค์ความรู้ทางเพศเกิดจากการครอบงำโดยวิทยาศาสตร์ที่ทำให้เกิดการทบทวนองค์ความรู้ใหม่

การทบทวนองค์ความรู้ทางเพศตั้งต้นจากการศึกษาว่า ความเป็นชายและความเป็นหญิงที่อยู่ในมนุษย์มิใช่สิ่งที่ส่งผ่านจากกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของกลไกร่างกายมนุษย์ แต่เป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมที่ในแต่ละสังคมมีการกำหนดกฎเกณฑ์ หล่อหลอม และส่งผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ผ่านผู้ทำหน้าที่สำคัญอย่างสถาบันทางสังคม อาทิ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา ในแต่ละสังคมจึงมีลักษณะของความเป็นชายและความเป็นหญิง รวมถึงค่านิยมกฎเกณฑ์ทางเพศที่แตกต่างกันไปตามการให้คุณค่าและปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ อาทิ เพศสถานะในตะวันตกจะถูกกำกับด้วยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คือ การจำแนกเพศสองขั้วตามสรีระและชีวภาพเป็นหลัก ในขณะที่สังคมชนเผ่าบางแห่งจำแนกเพศตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ ผ่านการศรัทธาในเทพเจ้าและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีร่างทั้งชายและหญิงในองค์เดียวกัน และร่างทรง รวมถึงชาวชนเผ่าสามารถแสดงพฤติกรรมต่างเพศได้เป็นเรื่องปกติ (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2558) การอธิบายเรื่องเพศผ่านชนเผ่าหรือชาติพันธุ์นี้เป็นมุมมองทางมานุษยวิทยาวัฒนธรรมโดยโต้แย้งถึงการสถาปนาชุดความรู้ของวิทยาศาสตร์และโลกตะวันตกที่มีได้เป็นสิ่งสากล ซึ่งแต่ละพื้นที่และวัฒนธรรมย่อมมีองค์ความรู้ทางเพศตามแต่ผลผลิตทางวัฒนธรรมของสังคมนั้น ดังนั้น พฤติกรรมสองร่างในคนเดียว หรือพฤติกรรมรักเพศเดียวกัน ในบางสังคมวัฒนธรรมจึงมิใช่เรื่องผิดปกติ (จารุวรรณ คงยศ, 2560) ความแตกต่างนี้แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างโครงสร้างทางสังคมกับการแสดงออกของเพศวิถีตามแต่บริบทของการกำหนดบทบาททางเพศ ปัจจัยทางสรีระ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ที่แต่ละปัจเจกอยู่ภายใต้สังคมที่ต่างกันทำให้เพศวิถีจึงถือเป็นความซับซ้อนของตัวตนทางเพศ ทั้งในพฤติกรรมทางเพศและการนิยามความหมายตัวตน (พิมพัลย์ บุญมงคล, 2551) หรือที่เรียกว่า อัตลักษณ์ ซึ่งเป็นการนำเสนอตัวตนของปัจเจกที่ปัจเจกต้องการแสดงให้ผู้อื่นเห็นภายใต้กำหนดกติกาในสังคม ซึ่งถือเป็นการวิพากษ์และท้าทายองค์ความรู้แบบตะวันตก และสนับสนุนข้อพิสูจน์ที่ว่าพฤติกรรมทางเพศสามารถถ่ายโอน สลับขั้ว เปลี่ยนแปลงโยกย้าย สวมรับ หรือยกออกได้ ตามแต่ปัจเจกบุคคลและวัฒนธรรม โดยไม่มีเงื่อนไขทางชีวภาพหรือกลไกทางวิทยาศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง

ในประเทศไทยเคยได้รับอิทธิพลในการจัดองค์ความรู้ทางเพศจากตะวันตกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 ถึง พ.ศ. 2530 และได้อธิบายพฤติกรรมของภาวะที่เพศสภาพและเพศสถานะไม่ตรงตามเพศกำเนิดหรือรักร่วมเพศ ว่าเป็นความเบี่ยงเบนและเป็นปัญหาสังคม โดยผลิตซ้ำวาทกรรมนี้ผ่านสถาบันทางศาสนา อย่างพุทธศาสนาที่อธิบายถึงพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศว่าเป็นเรื่องของกรรมเก่า จนเกิดวาทกรรมอย่างมนุษย์ผิดเพศและผิดธรรมชาติขึ้น (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556) เพื่อตีตราเกย์ กะเทย ทอมดี้ หรือกลุ่มรักร่วมเพศที่มีเพศวิถีหลากหลาย วาทกรรมความเบี่ยงเบนจึงเป็นผลผลิตในยุคสมัยของแนวคิดโครงสร้างนิยมที่มีการปรากฏขึ้นของการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมเพื่อใช้ในการควบคุมสังคม โดยเพศวิถีถือเป็นผลผลิตทางวัฒนธรรมและ

ประวัติศาสตร์ โดยปัจเจกจะมีการนิยามความหมายและพฤติกรรมทางเพศแตกต่างกันไปตามแต่บริบทของเวลาและสถานที่ (พิมพ์วิทย์ บุญมงคล, 2551) ทั้งนี้ แนวคิดโครงสร้างนิยมได้วิพากษ์การแบ่งชัดตรงข้ามทางเพศของมุมมองวิทยาศาสตร์ตะวันตกที่ได้สร้างการเปรียบเทียบเชิงคุณค่าและแบ่งแยกความแตกต่างให้เป็นอื่นผ่านการกำหนดบรรทัดฐานทางสังคมและความคาดหวัง กล่าวคือ บรรทัดฐานจะถูกผลิตโดยผู้มีอำนาจและอิทธิพล ในการกำหนดความรู้เพื่อนำมาบรรทัดฐานนั้น มาอ้างอิงพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ในสังคม ตามกำหนดกฎเกณฑ์ในแบบมาตรฐานและสิ่งที่แตกต่างจากมาตรฐาน เกิดการนิยามความแตกต่างจากมาตรฐาน โดยถือเป็นการกระทำที่ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ส่งผลให้มนุษย์ในสังคมที่มีพฤติกรรมไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานหรือมาตรฐานทางสังคมนั้น ๆ อย่าง กลุ่มเพศวิถี ถูกตีตราว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ (นลินี ตันธุนิตย์, 2559) โดยเป็นอีกครั้งที่สังคมไทยรับอิทธิพลจากองค์ความรู้ทางเพศที่ถูกวิพากษ์ใหม่จากแนวคิดตะวันตก ซึ่ง นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ (2556) ให้ข้อมูลว่า ประเทศไทยนำองค์ความรู้ดังกล่าวซึ่งเป็นความรู้จากตะวันตกมาใช้ โดยไม่ได้ทบทวนและตั้งคำถาม จึงสร้างข้อสรุปว่า พฤติกรรมทางเพศมีลักษณะเป็นคู่ตรงข้าม คือ พฤติกรรมรักต่างเพศแบบชายหญิง และพฤติกรรมรักเพศเดียวกันแบบชายรักชายและหญิงรักหญิง จัดรวมคนรักเพศเดียวกันและพฤติกรรมข้ามเพศอย่างกะเทยไว้ด้วยกัน และเชื่อว่าเป็นหมวดหมู่เดียวกันและเป็นธรรมชาติที่เกิดขึ้นของข้อสรุปนี้ เพศวิถีจึงถูกอธิบายผ่านคำว่า อัตลักษณ์ ซึ่งหมายถึงตัวตนที่มีลักษณะเฉพาะ และเชื่อว่าเพศวิถีของบุคคลสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามประสบการณ์ จึงเกิดคำว่า เพศทางเลือกและความหลากหลายทางเพศขึ้น (นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ, 2556)

วาทกรรมเบี่ยงเบนทางเพศในฐานะคิดโครงสร้างนิยมถูกวิพากษ์ท้าทายและรื้อสร้างใหม่ อันเป็นผลจากการเติบโตของทฤษฎีเฟมินิสต์และทฤษฎีหลังโครงสร้างนิยม เพื่อตอบโต้อคติในการครอบงำองค์ความรู้ทางเพศในแบบวิทยาศาสตร์จิตเวช และบรรทัดฐานที่กำหนดขึ้นโดยสังคม ที่รองรับและรับใช้อำนาจปิตาธิปไตย ซึ่งจะไม่ยอมรับพฤติกรรมของชายที่ไม่ใช่ชาย หญิงที่ไม่ใช่หญิง และไม่ยอมรับความเป็นหญิงและความเป็นชายที่ไม่สอดคล้องกับเพศกำเนิด รวมไปถึงชายที่ไม่อยู่ในบทบาทพื้นที่ของชาย และหญิงที่ไม่อยู่ในบทบาทพื้นที่ของหญิง ตามความต้องการของสังคมแบบปิตาธิปไตย ซึ่งล้วนแต่เป็นการประกอบสร้างทางสังคมทั้งสิ้น ต่อมา มิเชล ฟูโกต์ ได้พยายามโต้แย้งกับวาทกรรมทางการแพทย์ ซึ่งนิยามมนุษย์ในลักษณะทวิลักษณ์ของชายและหญิงเท่านั้น ร่วมกับการสถาปนาอำนาจความน่าเชื่อถือของการแพทย์ ที่ได้ทำให้ชุดข้อมูลซึ่งระบุโดยการแพทย์นั้นกลายเป็นความจริงตายตัว ซึ่งฟูโกต์มองว่าเป็นเพียงมายาคติที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกของความสัมพันธ์และกีดกันความสัมพันธ์แบบรักเพศเดียวกันออกจากความสัมพันธ์แบบรักต่างเพศ ว่าผิดแผกไปจากความเป็นปกติ (กาญจนา แก้วเทพ และ สมสุข หินวิมาน, 2551) ซึ่งร่างกายมิได้ผูกติดกับเพศมาก่อนในเพศวิถีจึงเป็นส่วนที่ถูกสร้างขึ้นมาภายใต้ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและวาทกรรม (Foucault, 1990) โดยถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมจัดระเบียบทางสังคมโดยแบ่งแยกความปกติกับผิดปกติในลักษณะคู่ตรงข้าม (สุชาญ พันธ์นัย, 2562) จึงได้วางรากฐานการศึกษาการประกอบสร้างทางสังคม และแนวคิดหลังโครงสร้างนิยมขึ้นใหม่ กลายเป็นกระบวนทัศน์สำคัญในการศึกษาประเด็นทางเพศในสังคมศาสตร์ (นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ, 2556) รวมทั้งข้อโต้แย้งทางจิตเวชศาสตร์ที่ระบุว่า มนุษย์ทุกเพศสามารถพบพฤติกรรมรักเพศเดียวกันได้

ทั้งหมด ทั้งสามารถพบได้ในหลายยุคสมัยทางวัฒนธรรมตั้งแต่โบราณถึงปัจจุบัน ดังนั้น การรักเพศเดียวกัน จึงถือเป็นเรื่องธรรมชาติ ความพยายามในการอธิบายถึงความผิดปกติเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการควบคุม พฤติกรรมทางเพศของสังคมเท่านั้น (Crozier, 2008 อ้างถึงใน สิริวัฒน์ มาเทศ, 2564)

การถอดรื้อและจุดเปลี่ยนทางกรอบคิดเรื่องเพศ เกิดขึ้นด้วยการตั้งคำถามต่อการปกครองและอำนาจ ในสังคมที่ผูกขาดกับบุรุษเพศ ที่เรียกว่า ปิตาธิปไตยหรือระบบชายเป็นใหญ่ ที่กลุ่มสตรีนิยมอย่าง เคท มิลเลต และคนอื่น ๆ พยายามอธิบายถึงระบบทวิลักษณ์ระหว่างเพศชายที่ผูกขาดความแข็งแกร่ง การมีเหตุผล และ ความสามารถในการตัดสินใจ ขณะที่เพศหญิงมีลักษณะตรงข้ามทั้งยังอ่อนไหวและอ่อนแอ ที่ทางทางสังคมจึงถูก ยึดครองโดยบุรุษเพศแทบทั้งหมด (อนงค์นาฏ ทองสัน ศรีณย์ จารนัย และหทัยวรรณ มณีวงษ์, 2564) นำไปสู่ การเรียกร้องความเท่าเทียมระหว่างบุรุษเพศและสตรีเพศ และการรื้อสร้างองค์ความรู้ทางเพศใหม่รวมถึงเพศ ทางเลือกด้วยเช่นกัน นำไปสู่การกำเนิดทฤษฎีควีร์ (Queer) ขึ้น โดยเป็นแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความ เปลี่ยนแปลงที่ไม่แน่นอนของอัตลักษณ์ทางเพศของมนุษย์ ซึ่งมีความหลากหลายและกระจัดกระจายไม่ตายตัว ซึ่งไม่เหมาะสมที่จะนำเพศของมนุษย์มาแบ่งประเภทหรือสร้างความแบ่งแยกระหว่างรักต่างเพศและรักเพศ เดียวกัน (อนงค์นาฏ ทองสัน ศรีณย์ จารนัย และ หทัยวรรณ มณีวงษ์, 2564) เนื่องจากเป็นมายาคติของความ จริงตายตัวที่ถูกสถาปนาในฐานะวาทกรรมเท่านั้น

ควีร์ (Queer) จึงอุบัติขึ้นจากการต่อสู้และต่อรองทางการเมืองเชิงอัตลักษณ์ของเพศวิถีหลากหลาย โดย ดิณณภพ สันสมบุรณ์ทอง (2560) ระบุว่า ควีร์ได้เป็นคำที่ถูกใช้ด้วยความหมายเชิงลบ กระทั่งกลุ่ม เพศวิถีหลากหลายได้พยายามขัดขึ้นและใช้กระบวนการสร้างและสวมทับความหมายใหม่ให้กับควีร์ คำนี้จึง แสดงทั้งอัตลักษณ์ตัวตนและอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน อนึ่ง ทฤษฎีควีร์กับการเคลื่อนไหวเชิงอัตลักษณ์ ของกลุ่ม LGBT ทั้ง เลสเบี้ยน (lesbian) เกย์ (gay) รักร่วมสองเพศ (bisexual) และ คนข้ามเพศ (transgender) ยังมีความลักลั่นกันในเชิงความหมายทางอัตลักษณ์และการเคลื่อนไหวเชิงอุดมการณ์ ด้วยอิทธิพลทางแนวคิดและวาทกรรมที่อยู่เบื้องหลังนั้นมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ควีร์มีจุดยืนในการให้ ความสำคัญกับความเลื่อนไหลหรือความหลากหลายของความหมายที่ไม่ยึดโยงกับรูปลักษณ์ ขณะที่ การเคลื่อนไหวต่อสู้และการศึกษาเกย์และเลสเบี้ยนยังมุ่งเน้นอัตลักษณ์ที่ชัดเจนของรักร่วมเพศ และ การตอบโต้กับโครงสร้างทางสังคมด้วยการใช้การเมืองทางเพศให้เกิดรูปธรรมของการเปลี่ยนแปลง (ดิณณภพ สันสมบุรณ์ทอง, 2560) แนวคิดทางเพศควีร์จึงมุ่งท้าทายทั้งองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของ รักต่างเพศ โครงสร้างทางสังคมที่นิยามความปกติและผิดปกติภายใต้ระบบปิตาธิปไตย ทำให้ความเป็นอื่น ทั้งอัตลักษณ์เพศวิถีและความรักเพศเดียวกันอยู่ในสถานะด้อยกว่า (ดิณณภพ สันสมบุรณ์ทอง, 2557) โดย จารวรรณ คงยศ (2560) ได้รวบรวมสรุปว่า ควีร์ต้องการรื้อถอนประเด็นทางเพศ 4 ประเด็น ได้แก่ 1.การพยายามรื้อถอนความคิดทางเพศภายใต้กระบวนทัศน์แบบวิทยาศาสตร์ 2.การพยายามรื้อถอนการ เคลื่อนไหวของการเมืองเชิงอัตลักษณ์ของเกย์และเลสเบี้ยน 3.การพยายามรื้อถอนแนวคิดชั่วตรงข้ามหรือการ จัดประเภททางสังคม และ 4.การพยายามรื้อถอนความเป็นสากลของเพศภายใต้ความเชื่อของความแน่นอน

ตายตัว คงที่ และเป็นเอกภาพของอัตลักษณ์ทางเพศ (จารุวรรณ คงยศ, 2560) ซึ่งเป็นสื่อดีเด่นสำคัญที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางเพศและทางสังคม

ทิศทางการศึกษาในสมัยใหม่จึงนำเสนอว่ากลุ่มรักเพศเดียวกันหรือเพศทางเลือกมิได้ผิดปกติทางสุขภาพจิตและควรมีสถานะในการแสดงออกทางอัตลักษณ์ โดยต่อมาได้กลายเป็นคำสำคัญในอุดมการณ์ทางสังคม เพื่อเคลื่อนไหวและเรียกร้องสิทธิในความเป็นมนุษย์ของเพศวิถี ที่ถูกกดทับผ่านบรรทัดฐานสังคมและตีตราความเปี่ยงเบน ให้มีความเท่าเทียมเสมอภาคเช่นเดียวกันกับเพศชายหญิง และระยะหลังจึงได้รับความสนใจอย่างมากในหมู่นักวิชาการเรื่องเพศหรือควิเียร์ อย่าง Judith Butler ที่ได้ผลิตแนวคิดทางเพศผ่านการวิเคราะห์การกดทับจากโครงสร้างสังคม โดย Butler (2005, อ้างถึงใน จเร สิงห์โกวินท์, 2557) ศึกษาานิยามคำว่า เพศ เพศสถานะ เพศวิถี ของแต่ละสังคมผ่านสถาบันทางสังคม อาทิ ในโรงพยาบาลเด็กแรกเกิดจะมีการนำผ้าสีชมพูและสีฟ้ามาห่อหุ้มร่างกายเด็ก เพื่อจำแนกแยกเพศได้สะดวกขึ้น หรือในโรงเรียนมีการบังคับให้ผู้หญิงต้องใส่กระโปรงและผู้ชายต้องใส่กางเกง สิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการปฏิบัติการทางสังคมอย่างเป็นทางการผ่านสถาบันต่าง ๆ บัตเลอร์ จึงได้เสนอการแสดงทางเพศสถานะหรือที่เรียกว่า Gender Performativity (Butler, 1990 อ้างถึงใน จเร สิงห์โกวินท์, 2557) ซึ่งส่วนหนึ่งของแนวคิด Performativity ของ Butler (1990) ได้เสนอว่า อัตลักษณ์เรื่องเพศเป็นสิ่งที่มิได้หลากหลายตามแต่การประกอบสร้างในสังคม โดยอัตลักษณ์ของกลุ่มเพศวิถีที่มีความหลากหลายนั้น จะไปสู่จุดที่สมบูรณ์แบบที่สุดคือ การเป็น ไบเซ็กชวล ที่มีความลื่นไหลในตัวเองค่อนข้างมาก ซึ่งต้องศึกษาให้เท่าทันถึงกลวิธีของสถาบันทางสังคมใช้ในการพยายามนิยามประกอบสร้างความรู้ทางเพศ ทั้งในแบบครอบงำอย่างองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการจำแนกชัดตรงข้าม อีกทั้งภาวะชัดตรงข้ามยังมาพร้อมกับการแบ่งจัดช่วงชั้นอย่างเพศชายที่เสมือนเป็นตัวแทนของความแข็งแกร่งจะถูกยกให้เหนือกว่าความอ่อนแอแบบเพศหญิง ซึ่งอยู่ในฐานะตรงกันข้ามกัน (Butler, 1990 อ้างถึงใน จเร สิงห์โกวินท์, 2557) ดังนั้น เพศสถานะในแนวคิดนี้จึงอยู่ในลักษณะของการแสดง ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่แสดงออกในความเป็นชายและความเป็นหญิงล้วนแต่เป็นการประกอบสร้างและกำหนดเพศสถานะของตน ซึ่งการแสดงออกนั้นมีลักษณะที่ไม่ตายตัวสามารถเลื่อนไหลได้และไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับบรรทัดฐานสังคมเสมอไป เพศสถานะหรือการแสดงออกทางเพศจึงไม่สัมพันธ์กับเพศสถานะหรือเพศตามกำเนิด (Butler, 1990) จึงไม่เหมาะที่จะพิจารณาตัดสินบุคคลที่มีเพศสถานะไม่ตรงตามเพศสถานะกำเนิด ทั้งไม่ควรตัดสินผ่านระบบทวิลักษณ์ของชัดตรงข้ามแบบชายหญิงและผลักให้บุคคลที่ไม่สอดคล้องหรือจัดจำแนกไม่ได้อย่างเพศทางเลือกนั้นเป็นบุคคลแปลกแยกจากสังคมจนนำไปสู่การกดทับทางสิทธิและเสรีภาพ ด้วยแนวคิดทวิลักษณ์แบบสองเพศนั้นส่งผลอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลเพศทางเลือกจนเกิดภาวะคับข้องใจ (Doun, 2010 อ้างถึงใน กนกวรรณ ธรารวรรณ, 2562) อย่างการใช้ชีวิตในเมืองที่มีลักษณะการจัดสร้างเมืองด้วยอิทธิพลแนวคิด ทวิลักษณ์ทั้งเครื่องแต่งกาย ห้องน้ำสาธารณะ หรือแม้แต่บทเพลงยอดนิยมทั่วไป ที่กดทับตัวตนของเพศทางเลือกให้ต้องจำนนในการแสดงออกในเพศสถานะให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานเพื่อดำรงชีวิตได้อย่างปกติ (กนกวรรณ ธรารวรรณ, 2562)

เพศสถานะที่แสดงออกมาของปัจเจกบุคคลนั้นอยู่ภายใต้การบ่มเพาะและหล่อหลอมประกอบสร้างทางสังคม โดย Butler (1990) ได้นำเสนอในแนวคิด Gender Performativity ว่า อิทธิพลจากสถาบันทางสังคมล้วนส่งผลต่อการประกอบสร้างเพศสถานะ ทั้งมีผลต่อการเลือกสรรและตัดสินใจแสดงบทบาทในสังคม โดยมีใช้การแสดงที่ปัจเจกเลือกแสดงออกตามความต้องการหรือตัวตนที่แท้จริงแต่เป็นการแสดงออกเพื่อความอยู่รอดให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ ภายใต้แนวคิดนี้เพศวิถีที่เลือกสรรการแสดงออกจึงดูเหมือนมีอิสระเสรีภาพในการแสดงบทบาทนั้น ทั้งที่ความจริงแล้วการเลือกสรรหรือหยาบยกับบทบาทเพื่อเลือกและแสดงออกไปล้วนแต่ตกอยู่ภายใต้บรรทัดฐานความต้องการของสังคมตามแต่บริบทสถานการณ์ที่บุคคลสามารถเรียนรู้ในการแสดงความเป็นเพศที่ปรับเปลี่ยนไปมาได้ มิใช่ความสับสนโหลที่แท้จริง (Butler, 1990) ดังนั้น Gender Performativity ของเพศวิถีจึงให้ความสำคัญกับเบื้องหลังของการแสดงออกทางเพศของปัจเจกทั้งสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ หรือที่เรียกว่า เบ้าหลอม ที่มีผลต่อการเรียนรู้ในการแสดงออกทางเพศของปัจเจกและทำให้ปัจเจกรู้สึกถึงอิสรภาพในการแสดงออกทั้งที่เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการหล่อหลอมทางสังคมโดยสวมเบื้องหน้าของอิสรภาพไว้ เมื่อปัจเจกที่มีความหลากหลายทางเพศหรือเพศวิถีอยู่ภายใต้ Gender Performativity นี้จึงแสดงออกผ่านความต้องการพื้นฐานทางสังคมรวมถึงสิทธิในการสร้างครอบครัวและการจัดทะเบียนสมรสตามกรอบโครงสร้างแบบทวิลักษณ์ของชายหญิงทั่วไป (กนกวรรณ ธารารณ, 2562)

ความหลากหลายทางเพศยังได้ถูกนำมาศึกษาผ่านองค์ความรู้แบบต่าง ๆ อย่างการนำองค์ความรู้ทางพหุวัฒนธรรม มาศึกษาเพศสถานะและเพศวิถี (ปณิธิ บรรวณ, 2557) แม้แนวคิดพหุวัฒนธรรมจะอยู่บนกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในทางธุรกิจและการเมือง แต่แนวคิดพหุวัฒนธรรมได้ส่งเสริมและให้ความสำคัญกับแนวคิดเสรีนิยม ที่ส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ ในการปกป้องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมกระแสน้อยของตนไม่ให้ถูกเบียดขับและกลืนกลืน หรือกลืนกลายไปกับวัฒนธรรมกระแสหลัก (ศิริจิต สุนันตะ, 2556) เพื่อสร้างพื้นที่จุดยืนในการแสดงออกทางวัฒนธรรม และมีอำนาจในการกำหนดรูปแบบการใช้ชีวิตของตนเองให้เกิดการยอมรับและรับรองสิทธิ ทั้งในทางมโนทัศน์ความคิดของคนในสังคม จนถึงนโยบายรัฐที่มีอำนาจในการสนับสนุน ส่งเสริม วัฒนธรรมกระแสรอง เพื่อให้สามารถดำรงอัตลักษณ์วัฒนธรรมรองได้ ท่ามกลางสังคมใหญ่อย่างเท่าเทียม (กฤติธิ์ ศรีเกตุ, 2561) และเพื่อมุ่งเน้นการสร้างการยอมรับความแตกต่าง ส่งเสริมความยุติธรรม และสิทธิของกลุ่มของเพศวิถี (ปณิธิ บรรวณ, 2557)

ภายใต้สังคมไทยได้ปรากฏความหลากหลายทางเพศ ในเพศสถานะและเพศวิถีอยู่หลากหลาย มีการดำรงอัตลักษณ์ทางเพศและความสัมพันธ์แบบครอบครัวที่แตกต่างหลากหลาย ที่ไม่ได้อยู่บนฐานของคู่เพศตรงข้าม แต่เป็นครอบครัวและชีวิตคู่รูปแบบต่าง ๆ ทั้ง ชายรักชาย หญิงรักหญิง และอื่น ๆ โดยในช่วงแรกฐานคิดของการสร้างองค์ความรู้ในความเป็นครอบครัวและชีวิตคู่ของเพศวิถี จะอยู่บนฐานอุดมการณ์ทางเพศและครอบครัวแบบอนุรักษนิยม (ปณิธิ บรรวณ, 2557) ซึ่งเรียกอีกแบบว่า เป็นชีวิตคู่แบบโครงสร้างที่อยู่บนฐานของคู่รักต่างเพศ (Heterosexual) เป็นหลัก และครอบครัวในเชิงอุดมคติหรืออุดมคติครอบครัวโครงสร้างอย่างการให้ความสำคัญกับรูปแบบครอบครัว และความคิดความเชื่อในบรรทัดฐานและสัญญาของครอบครัวเป็นสำคัญ กล่าวคือ มโนทัศน์ชีวิตคู่และครอบครัวของสังคมไทย ให้ความสำคัญกับการก่อร่างสร้างครอบครัว

ของคู่รักต่างเพศอย่างชายและหญิง ที่ต้องผ่านกระบวนการของสัญญา อย่างการหมั้นและการสมรสอย่างถูกต้องตามแบบแผนประเพณี และผูกโยงกับศีลธรรมดีงาม อันเป็นบรรทัดฐานร่วมกันของคนในสังคมรวมทั้งคู่รักต่างเพศต้องให้กำเนิด โขทงคล้องใจ อันหมายถึง บุตรธิดา เพื่อให้ความเป็นครอบครัวสมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นตามแบบอุดมคติครอบครัวหรือที่เรียกว่า ครอบครัวแบบอนุรักษนิยม (ปณิธิ บราวน์, 2557) ดังนั้น วิถีทางเพศ ความปรารถนาทางเพศ และชีวิตทางเพศแบบอื่น ๆ จึงถูกมองว่าเป็น ความเบี่ยงเบนทางสังคม

พฤติกรรมทางเพศที่แตกต่างออกไปจากมโนทัศน์เพศกระแสหลักชายและหญิง ได้ถูกตีตราว่าเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ เป็นความเบี่ยงเบนทางสังคม และเสริมทับการตีตราว่าเป็นการทำลายวัฒนธรรมอันดีงามของไทย ที่ถือเป็นปัญหาสังคม (ปณิธิ บราวน์, 2557) โดยผู้เขียนมองว่า เป็นผลเนื่องจากครอบครัวและชีวิตคู่แบบเพศวิถีนั้น ไม่สามารถตอบสนองบรรทัดฐานและศีลธรรมในความเป็นครอบครัวเชิงอุดมคติของสังคมได้ รวมถึงมิสามารถตอบสนองเป้าหมายด้านความมั่นคงของชาติ ในการผลิตให้กำเนิดประชากรเพื่อเป็นแรงงานทดแทนการเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงวัยของสังคม ดังนั้น ในทางวิชาการจึงมีการศึกษาเพศและความหลากหลายทางเพศในเพศวิถี เพื่อลดทอนการถูกกดทับของเพศวิถีจากโครงสร้างทางสังคม จากงานศึกษาต่าง ๆ จะพบว่า เพศวิถีและความปรารถนาทางเพศ หรือที่เรียกว่า รสนิยมทางเพศ จะถูกนำเสนอให้อยู่ในฐานะกลุ่มวัฒนธรรมย่อย ที่มีอัตลักษณ์แตกต่างไปจากบรรทัดฐานของสังคมในเพศกระแสหลัก ซึ่งจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตของเพศวิถี ที่ควรได้รับทางเลือก และมีสิทธิในการแสดงออก และต่อรองกับมโนทัศน์ความคิดของวัฒนธรรมเพศกระแสหลัก เพื่อนำไปสู่การเรียกร้องสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศ ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน

ผู้เขียนจึงรวบยอดความคิดทางเพศได้ว่า องค์ความรู้ทางเพศ ถูกผลิตขึ้นผ่านความรู้แบบวิทยาศาสตร์และศาสนาบนฐานคิดแบบปิตาธิปไตย ควบคุมผ่านการกำหนดกฎเกณฑ์ ความเป็นมาตรฐาน และการเบี่ยงเบนบนบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศ ส่งผ่านผลิตซ้ำองค์ความรู้ผ่านการขัดเกลาในสถาบันทางสังคมอย่างสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา เกิดการเรียนรู้สวรับเพศสถานะ ความเป็นชาย ความเป็นหญิง เพื่อตอบสนองความต้องการทางสังคม และจำแนกแยกกลุ่มผู้ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐาน อย่างกลุ่มที่มีความสิ้นไหลในพฤติกรรมทางเพศ หรือกลุ่มเพศวิถี แยกออกจากสังคมผ่านวาทกรรมอัตลักษณ์ทางเพศที่นิยามอยู่บนฐานคิดแบบชั่วตรงข้าม และเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือทางการเมืองในการควบคุมพฤติกรรมของประชากรและทิศทางของชาติ ซึ่งได้ถูกวิพากษ์ผ่านการตั้งคำถามต่อการผลิตสร้างสถาปนาความรู้ความจริงของวิทยาศาสตร์ในฐานะวาทกรรมและเป็นกรอบคิดในการทำนายต่ออำนาจและระบบปิตาธิปไตยที่ครอบงำทุกสถาบันทางสังคมโดยแนวคิดกลุ่มสตรีนิยม ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนผ่านสำคัญที่นำไปสู่การเคลื่อนไหวและเรียกร้องในสิทธิทางเพศด้านต่าง ๆ โดยตรง ริเริ่มจากความเท่าเทียมระหว่างหญิงชายและขยายไปยังเพศวิถีหลากหลาย นำไปสู่การกำเนิดแนวทฤษฎีทางเพศอย่างควีเยร์ ที่เป็นภาพแทนของการต่อสู้และต่อรองของเพศวิถีผ่านการสวมทับแทนที่วาทกรรมในความหมายเชิงลบของควีเยร์เดิม สร้างความหมายใหม่ร่วมกับการเคลื่อนไหวเชิงอุดมการณ์ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิทธิและเสรีภาพบนความเท่าเทียมของทุกเพศ ทั้งในเชิงพหุนัยและนิตินัยของทั้งปัจเจก ชีวิตคู่ และการเป็นครอบครัวของเพศวิถี

2. การประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มคู่รักชายรักชาย

การประกอบสร้างชีวิตคู่และครอบครัวเพศวิถี

ในปัจจุบันผลผลิตทางความคิดในอุดมการณ์ทางเพศบนฐานของคู่เพศตรงข้ามและมนโพนัสน์บรรทัดฐานอุดมคติของครอบครัวแบบอนุรักษ์นิยม อาจมิได้ส่งผลต่อชีวิตคู่และความเป็นครอบครัวของคู่เพศตรงข้ามชายหญิงได้มากเท่าอดีต แต่กลับมีผลอย่างมากต่อรูปแบบการดำรงชีวิต การต่อรอง และการสวมรับความคิดความปรารถนาของสังคมของชีวิตคู่เพศวิถีแทน โดยผู้เขียนได้ทบทวนเอกสารบางส่วนในวิถีของคู่รักต่างเพศภายใต้แนวคิดครอบครัวเชิงอุดมคติ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลเปรียบเทียบกับข้อค้นพบจากการศึกษาในชีวิตคู่ของเพศวิถี โดย โสพิน หนูแก้ว (2544) ได้ศึกษาพื้นฐานของความเป็นเพศกระแสหลักคือ เพศชายและเพศหญิง ที่มีการอยู่ร่วมกันโดยมีการแต่งงานมาเป็นกรอบและเส้นแบ่งเพื่อให้เห็นช่วงเวลาของการอยู่ร่วมกันก่อนที่จะถึงการแต่งงาน แม้ว่าในอนาคตอาจจะเลิกรากันแต่เส้นแบ่งของเวลาก็ก็นชัดเจนไม่คลุมเครือเช่นคู่รักเพศเดียวกัน (โสพิน หนูแก้ว, 2544) โดยความสัมพันธ์ของชายและหญิงนั้นเริ่มต้นจากปัจจัยทั้งกายภาพและสังคม โดยอาจเกิดจากเคมีในร่างกายหรือความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางกายและใน ระยะ ที่ การสื่อสารออนไลน์มีอิทธิพลความสัมพันธ์ก็ได้เคลื่อนย้ายไปในการสื่อสารด้วยสื่อมากขึ้นแต่ยังคงมีน้อยที่จะสามารถดำรงความสัมพันธ์ระยะยาวได้ ทั้งนี้ ปัจเจกมักคัดเลือกและมีความสัมพันธ์กับบุคคลที่ใกล้เคียงกับตนทั้งปัจจัยอายุ การศึกษา และเศรษฐกิจฐานะสังคม เป็นต้นต้นตามแต่บริบทของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการกำหนดความสัมพันธ์ทางเพศ (หนึ่งหทัย ขอผลกลาง, 2550) ในขณะที่ สุภัตรา สุภาพ (2556) ให้ข้อมูลว่า จากแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวที่ระบุว่า เป็นการอยู่ร่วมกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป โดยมีความสัมพันธ์กันด้วยการแต่งงานหรือความผูกพันกันทางสายโลหิต หรือด้วยการรับเป็นบุตรบุญธรรม และอาศัยอยู่ภายในครัวเรือนเดียวกัน หน้าที่ของครอบครัวนอกจากจะสร้างสรรค์สมาชิกใหม่แล้ว ยังมีหน้าที่บำบัดความต้องการทางเพศ ที่จะออกมาในรูปแบบของการสมรส เป็นการลดปัญหาทางเพศ แต่ในปัจจุบันการประกอบสร้างสถาบันครอบครัวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบของครอบครัวในเมืองหลวง ซึ่งจะพบว่า ความคิดหรือบรรทัดฐานครอบครัวเชิงอุดมคติ ได้พร่าเลือนไปมากในการประกอบสร้างชีวิตคู่และครอบครัวของชนเมืองสมัยใหม่ (สุภัตรา สุภาพ, 2556)

ในการประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มเพศโครงสร้างหรือเพศชายหญิงนั้น ไม่ได้ยึดแบบตามองค์ประกอบของสถาบันทางสังคมแบบสถาบันครอบครัว และครอบครัวเชิงอุดมคติอีกแล้ว กลุ่มเพศชายหญิงมีการประกอบสร้างครอบครัวหรือชีวิตคู่ที่สิ้นไหลออกไป ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์ถึงปลายทางของชีวิตคู่อย่างการหมั้น การแต่งงาน การมีลูก และอื่น ๆ ส่งผลให้ปรากฏการณ์อยู่ก่อนแต่งเกิดขึ้นมากในสังคมปัจจุบันและปลายทางของการอยู่ก่อนแต่งงาน ไม่ได้เป็นไปเพื่อการแต่งงาน แต่โดยส่วนมากเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อเป็นทางเลือกในการตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยไม่ได้คาดหวังถึงการหมั้นหรือการแต่งงาน ซึ่งเป็นเพียงสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสถาบันครอบครัวเพียงเท่านั้น และไม่ได้คาดหวังถึงการมีลูก เนื่องด้วยชีวิตคู่ชายหญิงส่วนมากไม่ได้อยู่แบบครอบครัวใหญ่อย่างเช่นในอดีต แต่เป็นการใช้ชีวิตคู่ร่วมกันตามสถานะบทบาทของ

สามีภรรยาเท่านั้น โดยอาจไม่ได้มีการแสดงสัญลักษณ์อย่างการแต่งงานหรือการผูกมัดด้วยกฎหมายอย่างการจดทะเบียนสมรสเข้ามาเกี่ยวข้อง (สุภัตรา สุภาพ, 2556) หรือทิศทางของครอบครัวยุคใหม่ที่ไม่ต้องการมีบุตรอย่างงานศึกษาของ ปภัศร ชัยวัฒน์ และพลอยนภัส ธรรมวิชิปรีชา (2560) ที่นำเสนอว่า ชีวิตคู่ของครอบครัวยุคใหม่อยู่ภายใต้แนวคิดและทัศนคติของความไม่ต้องการมีบุตร โดยเป็นผลจากความกังวลทั้งทางรายได้และความไม่มั่นคงทางอาชีพจากสภาพทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ร่วมกับทัศนคติเชิงบวกต่อความเป็นอิสระเรียบง่ายที่ทำให้ชีวิตของครอบครัวเดี่ยวยุคใหม่เปลี่ยนแปลงไป

พลวัตของครอบครัวในปัจจุบัน ได้ทำให้นิยามและแนวคิดครอบครัวในสังคมได้ถูกตั้งคำถามใหม่ โดยผู้เขียนเห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวจะอธิบายผ่านครอบครัวในโครงสร้าง ที่ครอบคลุมเพศชายและเพศหญิง ซึ่งเป็นครอบครัวของคู่รักต่างเพศ เท่านั้น ซึ่งแสดงถึงทัศนคติและอุดมคติของสังคมที่มีต่อความเป็นครอบครัว แต่ในปัจจุบันชีวิตของเพศชายหญิง ได้ทลายและทำให้แนวคิดทฤษฎีนี้พร่าเลือนไปมากแล้ว อย่างไรก็ตามผลข้างเคียงของแนวคิดนี้ยังคงอยู่ และกระทบกับชีวิตคู่ของเพศวิถีอย่างคู่รักเพศเดียวกันชายหรือชายรักชาย โดยเฉพาะในเรื่องความสัมพันธ์ ซึ่งกลุ่มคู่รักเพศเดียวกันชายนั้นดูเหมือนจะไม่ได้มีการแบ่งช่วงเวลาของชีวิตที่ชัดเจนหรือกำหนดตายตัว เช่นการหมั้น การแต่งงาน หรือ มีลูก เทียบเท่ากับคู่รักต่างเพศอย่างที่งานศึกษาของ ระพีพรรณ ภูผาพันธ์พงษ์ (2540) ซึ่งศึกษาการยินยอมให้มีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนการแต่งงาน โดยให้ข้อมูลว่า ภาพลักษณ์ของคู่รักชายรักชายอยู่ในกระแสเชิงลบและติดกับนิยามว่าสำส่อนซึ่งเป็นนิยามที่เกิดจากการที่ไม่มีกรอบของการแต่งงานเข้ามาเกี่ยวข้อง ทำให้การมีเพศสัมพันธ์ไม่มีตัวแบ่งถึงความเหมาะสมที่ชัดเจนส่งผลให้พฤติกรรมของชายรักชายมีเพศสัมพันธ์และเปลี่ยนคู่นอนได้ตามปรารถนา (ระพีพรรณ ภูผาพันธ์พงษ์, 2540) โดยอาจเป็นผลจากภาพจำ การนิยาม และการประทับตราของสังคมที่มีต่อกลุ่มคู่ชายรักชายตามการแสดงออกทางเพศสถานะและเพศวิถีของคู่ชายรักชาย ซึ่งงานศึกษาในระยะหลังพยายามสร้างความเข้าใจใหม่

ในทางวิชาการได้ระบุนิยามของคู่ชายรักชายไว้ว่าเป็นความสัมพันธ์ของคนรักเพศเดียวกัน โดยปรารถนาในการมีวิถีชีวิตที่มุ่งความสุข ความมั่นคง และความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยมีการวิพากษ์ชีวิตของชายรักชายในสองทางคือ ชายรักชายเป็นวิถีชีวิตที่แตกต่างไปจากคู่รักชายหญิง หรือชายรักชายเป็นวิถีชีวิตที่เลียนแบบคู่รักชายหญิง โดยการวิพากษ์ในลักษณะหลังนั้นถูกมองว่าไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่คู่ชายรักชายจะไม่ยึดติดกับบทบาทและสามารถสลับไปมาได้ เนื่องด้วยมีงานศึกษาในแถบประเทศตะวันตกที่พบว่าคู่ชายรักชายที่มีความสัมพันธ์ในระยะหนึ่งจะอนุญาตให้คู่ของตนสามารถไปมีความสัมพันธ์กับคนอื่นได้โดยตอ้งยังคงดูแลเอาใจใส่คู่ของตนอย่างเดิม ไม่มีการทิ้งหวงหรือจับผิด ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ของคู่รักยาวนานขึ้น ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบความรักของชายรักชายในลักษณะแบบเปิด ที่ไม่ยึดโยงกับความเป็นเจ้าของ ซึ่งแตกต่างจากคู่รักชายหญิงโดยทั่วไป (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ, 2562) โดย สิริวัฒน์ มาเทศ (2564) ระบุว่าประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกันจนถึงการหล่อหลอมและขัดเกลาทางสังคม มีผลต่อการนิยามและสร้างความหมายของความสัมพันธ์ชีวิตคู่ของกลุ่มคนรักเพศเดียวกัน (สิริวัฒน์ มาเทศ, 2564) ซึ่งในประเทศไทยอาจไม่มีระบุชัดเจนถึงการเกิดขึ้นของรักร่วมเพศทั้งชายรักชายและหญิงรักหญิง แต่สังคมไทยมีประเพณีการ

แต่งงานที่แยกส่วนออกจากการจดทะเบียนสมรสซึ่งรูปแบบของครอบครัวสังคมไทยยังอยู่ภายใต้ฐานคิดอุดมคติที่ระบุบทบาทชัดเจนของความเป็นพ่อแบบเพศชายและความเป็นแม่แบบเพศหญิง รวมทั้งข้อสันนิษฐานที่ว่าโครงสร้างครอบครัวมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก ทำให้เกิดการตั้งคำถามถึงความสัมพันธ์ของคู่รักเพศเดียวกันและมองว่าการสมรสจนถึงการรับบุตรบุญธรรมเป็นสิ่งไม่เหมาะสมที่อาจส่งผลต่อการสืบสานทางเพศของเด็กในครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกันได้ ดังนั้น วาทกรรมเพศภาวะและเพศวิถี ความเป็นคู่ตรงข้ามของรักต่างเพศ และครอบครัวตามธรรมชาติ จึงส่งผลอย่างยิ่งต่อการใช้ชีวิตของคู่รักเพศเดียวกัน (สุชานุช พันธนิยะ, 2562)

การก่อร่างและประกอบสร้างชีวิตของกลุ่มชายรักชาย เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นหลังกระบวนการพัฒนาอัตลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศของชายรักชาย อย่างที่ ปุรินทร์ นาคสิงห์ (2547) ให้ข้อมูลว่า การพัฒนาเอกลักษณ์ความเป็นชายรักชาย หรือ เกย์ มีอยู่ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ ขั้นที่หนึ่ง เริ่ม ‘รู้สึก’ ว่าตนแตกต่างจากผู้ชายคนอื่น ขั้นที่สอง เริ่ม ‘สงสัย’ ว่าตนเป็นเกย์ ขั้นที่สาม เริ่ม ‘ยอมรับ’ และเปิดเผยตัวเองต่อชุมชนชาวเกย์ หลังจากนั้นจึงพัฒนาไปสู่ความคาดหวังเรื่องคนรักและชีวิตคู่ระหว่างชายรักชายด้วยกัน (ปุรินทร์ นาคสิงห์, 2547) ทั้งนี้ คู่ชายรักชายบางส่วนมีความเชื่อว่าความสัมพันธ์ของชีวิตคู่ของเกย์ไม่ยั่งยืนด้วยไม่มีรักแท้จริงเป็นความรักแบบฉาบฉวยและเป็นความสัมพันธ์แบบคู่ขนานเท่านั้น โดยความไม่ยั่งยืนเป็นผลจากการไม่มีพันธะผูกพันเชิงกฎหมายหรือเชิงสัญลักษณ์ ประกอบกับการแสวงหาคู่ที่สะดวกขึ้นผ่านสื่อออนไลน์ (ประดิษฐ์พร พงศ์เตริยง, ทิพพมาส ชินวงศ์, เอนโทนี พอล โอไบรอัน, และเจน แม็กกเวย์, 2560) ซึ่งในเหตุปัจจัยหลังนี้จะไปสอดคล้องกับงานศึกษาชีวิตคู่ครอบครัวสมัยใหม่ของการพัฒนาความสัมพันธ์ผ่านสื่อในปัจจุบันที่มีผลต่อชีวิตคู่ที่เปลี่ยนแปลงแม้แต่ชีวิตชายรักชายที่กลายเป็นธรรมชาติของการลื่นไหลในความสัมพันธ์ ทำให้ภาพจำของคู่ชายรักชายผูกติดกับความสับสนทางเพศจากการเปลี่ยนคู่ซึ่งทำให้เกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้น (กาญจนา สุรวาจากุล, 2543 อ้างถึงใน วุฒิพงศ์ คงทอง, กิ่งแก้ว เกษโกวิท, และยุพา ถาวรพิทักษ์, 2551)

วิถีพฤติกรรมทางเพศของคู่ชายรักชายมีหลายงานศึกษาที่นำเสนอถึงความสัมพันธ์ของบุคคลชายรักชายกับญาติเพศหญิง อย่างงานของ วุฒิพงศ์ คงทอง และคณะ (2551) ที่เสนอว่าชายรักชายมีความใกล้ชิดกับญาติที่เป็นเพศหญิงสูง โดยชายรักชายมักจะผ่านการมีเพศสัมพันธ์กับเพศชายมาก่อน รวมถึงงานของ สุรชาติพิทย์ เม่งชาน ชาญชัย เรืองขจร และกัลยา ดันสกุล (2557) ที่เสนอว่าชายรักชายที่อาศัยอยู่กับบิดามารดามักจะสนิทสนมกับญาติฝ่ายหญิงอย่างมารดา พี่สาว น้องสาว โดยกลุ่มชายรักชายจะมีชีวิตวัยเด็กแบบวิถีชีวิตของเพศชายและเริ่มเปลี่ยนแปลงหรือรับรู้ในตัวตนเมื่อช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นผลจากทางจิตใจ ทางครอบครัวในความใกล้ชิดกับญาติฝ่ายหญิง และความต้องการการยอมรับจากสังคมที่ได้อิทธิพลของดารานักแสดงในวงการสื่อสารมวลชน มาเป็นแบบแผนวิถีชีวิตของชายรักชาย

ในปัจจุบันคู่ชายรักชายส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการยอมรับจากครอบครัวและสังคม โดยจะได้รับการตอบสนองในเชิงลบของครอบครัวทำให้ชายรักชายหลายคู่จำเป็นต้องปิดบังหลบซ่อนเพื่อลดความขัดแย้ง นอกจากนี้ยังประสบปัญหาความไม่มั่นคงในชีวิตซึ่งเป็นผลจากปัญหาในสิทธิทางครอบครัว ข้อจำกัดนี้ทำให้ชีวิตคู่ของชายรักชายรวมถึงคู่รักเพศเดียวกันมีความไม่มั่นคงในการอยู่ร่วมกันในลักษณะครอบครัว (ภคพล เส้นขาว, 2561) ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้นำไปสู่ความกดดันต่อตนเองและชีวิตที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตได้ อย่างที่งาน

ศึกษาด้านจิตวิทยาพฤติกรรมทางสังคมเสนอ เช่นงานของ พิชราวรณ แก้วกันทะ และคณะ (2565) เสนอว่า กลุ่มชายรักชายที่มีความผูกพันกับครอบครัวไม่ดีทั้งการไม่ยอมรับและการลดทอนคุณค่าในตนเองจะนำไปสู่ภาวะซึมเศร้าและการทำร้ายตนเองหรือการฆ่าตัวตายได้ สอดคล้อง กับที่ เอกสิทธิ์ ไชยปิ่น และเสกสรร ทองดีบ (2566) เสนอว่า กลุ่มชายรักชายที่มีประสบการณ์เชิงลบ จากการถูกตีตราและกีดกันจากครอบครัว เพื่อน และสังคม จะทำให้ขาดความพึงพอใจในชีวิตและอยู่ภายใต้แรงกดดันของความคาดหวังให้แสดงบทบาทตามเพศ จนเกิดความเครียดวิตกกังวลที่ทำให้ชายรักชายบางกลุ่มเข้าสู่การใช้ยาเสพติดและวิธีการแก้ปัญหาด้วยการทำร้ายตนเองทั้งการมีเพศสัมพันธ์แบบไม่ป้องกันและนำไปสู่การฆ่าตัวตายได้ ดังนั้น ในงานศึกษาของ ไชโย นิธิอุบล (2558) จึงเสนอว่า กลุ่มชายรักชายที่สามารถเปิดตัวและแสดงออกทางสังคมได้โดยไม่ต้องหลบซ่อนปิดบังจะส่งผลต่อสุขภาพจิตที่ดีของกลุ่มชายรักชาย ทำให้กลุ่มชายรักชายที่กำลังดำเนินชีวิตในสังคมจึงให้ความสำคัญกับการประกอบสร้างชีวิตคู่ไปพร้อมกับการต่อรองทางสังคมในรูปแบบต่าง ๆ และมีความต้องการในสิทธิการแต่งงานและจดทะเบียนสมรส เพื่อสร้างความมั่นคงให้กับชีวิตคู่ของตนเองมากขึ้น

นำไปสู่ข้อสันนิษฐานเบื้องต้นของผู้เขียนว่า การอยู่ร่วมกันและชีวิตคู่ของกลุ่มชายรักชาย อาจจะมี ความอิสระและลื่นไหลออกจากกรอบของแนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว เหนือแนวคิดทางเพศของกลุ่มเพศวิถีเชิงปัจเจก หรืออาจเข้าสู่การประกอบสร้างตามบรรทัดฐานสังคม โดยผู้เขียนได้คาดการณ์จากทฤษฎีควีเยร์ ในแนวคิด Gender Performativity (Butler, 1990) ว่ากลุ่มเพศวิถีมีความหลากหลาย และจะไปสู่จุดที่ สมบูรณ์แบบที่สุดคือการเป็นไบเซ็กชวล ที่มีความลื่นไหลในตัวเองค่อนข้างมาก ขณะที่การแสดงออกทางเพศ สภาวะของเพศวิธินั้น อาจเป็นส่วนจากการหล่อหลอมทางสังคมจนเกิดการรับรู้และเลือกสรรการแสดงออก ให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานสังคมเพื่อบำรุงความอยู่รอดของเพศวิธินั้น ๆ ซึ่งอาจมิใช่ความลื่นไหลที่แท้จริง แต่เป็นการยอมสยบต่ออำนาจทางสังคม

การประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มชายรักชาย

บทความนี้ได้นำส่วนหนึ่งของข้อมูลจากประสบการณ์การวิจัยภาคสนามของผู้เขียนที่ศึกษาเรื่อง วิถีชีวิตคู่และความเป็นครอบครัวของคู่รักเพศเดียวกันชายรักชายในกรุงเทพมหานคร โดยทำการศึกษาในกลุ่ม คู่ชายรักชาย จำนวน 5 คู่ หรือ 10 คน ที่มีความสัมพันธ์และใช้ชีวิตคู่ร่วมกันมากกว่า 3 ปี ขึ้นไป ด้วยวิธีการ คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยทำการแยกการสัมภาษณ์ของทุกคู่ มีการเปิดเผยวัตถุประสงค์ของการศึกษาของผู้วิจัยและรักษาความเป็นส่วนตัวของข้อมูลจากกรณีศึกษา ด้วยบางกรณีศึกษาอยู่ในตำแหน่งหน้าที่และการทำงานที่ไม่สามารถเปิดเผยตัวตนได้ โดยกรณีศึกษาคู่ชายรัก ชายทั้งหมดนี้อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายจนถึงวัยกลางคน ซึ่งมีการนิยามสถานะชัดเจนของความเป็นเกย์รักและ เกย์รับ มีการระบุชัดเจนถึงความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันในฐานะชีวิตคู่และครอบครัว

ในนิยามของเกย์รักและเกย์รับนั้น บางงานศึกษาจะเรียกเกย์รักว่าเกย์คิง และจะเรียกเกย์รับว่า เกย์ควีน โดยเกย์รักจะหมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพในแบบเพศชายทั่วไป โดยจะชื่นชอบมีเพศสัมพันธ์กับ เพศเดียวกันและจะแสดงบทบาทเป็นฝ่ายนำหรือฝ่ายรุกในฐานะผู้กระทำ ซึ่งเกย์รักบางคนสามารถมี

ความสัมพันธ์กับเพศหญิงได้แต่จะพอใจในการมีความสัมพันธ์กับเพศชายมากกว่าและไม่ต้องการแปลงเพศหรือเป็นหญิง ส่วนเกย์รับจะหมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพในแบบเพศชายแต่จะมีความแตกต่างในบางส่วนคือจะแสดงออกในลักษณะแบบเพศหญิงด้วย โดยจะมีบทบาทเป็นฝ่ายรับหรือฝ่ายถูกกระทำและไม่ต้องการแปลงเพศเช่นกัน

จุดเริ่มต้นของความสัมพันธ์ของคู่ชายรักชาย เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ทำความรู้จักซึ่งกันและกัน เมื่อตกลงปลงใจที่จะคบหากันจึงจะเริ่มไปมาหาสู่กันในที่พักอาศัยของทั้งสองฝ่าย โดยในระหว่างพัฒนาความสัมพันธ์จะไปมาหาสู่กันระหว่างที่พักของตนกับคนรักก่อน ยังมีได้โยกย้ายเข้ามาอาศัยร่วมกัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการรักษาพื้นที่ส่วนตัวที่ตนมีอยู่ และเมื่อเลื่อนสถานะขึ้นในระดับการเป็นแฟนหรือคนรักจึงจะย้ายไปอยู่ในที่พักของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งส่วนใหญ่การย้ายเข้าไปอยู่ในที่พักอาศัยใหม่จะเกิดขึ้นกับฝ่ายที่เรียกตนเองว่าเกย์รับ โดยจะย้ายไปยังที่พักอาศัยของคนรักที่เป็นฝ่ายเกย์รุกตามคำเชิญชวน เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ขึ้นไปอีกแต่ยังคงรักษาพื้นที่ส่วนตัวของตนไว้อยู่ เช่น กรณีศึกษานายเอ็ม (นามสมมติ) ที่กล่าวว่า

“ระหว่างห้องพี่เขากับคอนโดของเราก็ไม่ไกลเท่าไร แรก ๆ เราก็ไปเข้าเย็นกลับหลัง ๆ ก็มีค้างคืนบ้าง พอเป็นแฟนกันแล้วพี่เขาก็ขอให้เราย้ายไปอยู่กับเขา เราก็ย้ายไปแต่ก็ไม่ได้ขายห้องส่วนตัวของเรานะ เราก็เอาไว้อยู่เวลาอยู่คนเดียวหรือถ้าเกิดอะไรขึ้นมาก็จะได้มีที่นอน” (นายเอ็ม, สัมภาษณ์)

โดยการย้ายเข้าไปอยู่ร่วมกันของคู่ชายรักชายนั้น ถือเป็นการสร้างความมั่นคงในฐานะการประกอบสร้างชีวิตคู่ โดยทุกคู่มีความคาดหวังในความสัมพันธ์ที่มั่นคงและยืนยาว ทั้งสองฝ่ายได้เริ่มเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกัน ในหลายด้านที่จะส่งผลต่อความเป็นอยู่ในอนาคต คู่ชายรักชายของงานศึกษานี้จึงมองว่า การได้รับการเชิญชวนจากอีกฝ่ายให้ไปอยู่ด้วยกันถือเป็นการได้รับความมั่นคงจากอีกฝ่าย รวมทั้ง มีคาดหวังที่จะพัฒนาความสัมพันธ์ต่อเนื่องไปจนถึงการเป็นครอบครัวในอนาคตคติที่สมบูรณ์ และคาดหวังการปฏิบัติของคู่ตนเองที่มีต่อเราในฐานะคนรัก ได้แก่ 1) การพาไปพบเจอครอบครัวของอีกฝ่ายเพื่อเพิ่มความมั่นคงในความสัมพันธ์ 2) การแสดงออกในที่สาธารณะอย่างเปิดเผย และ 3) ความสามารถในการเลี้ยงดูในฐานะหัวหน้าครอบครัวจากเกย์ฝ่ายรุก เช่น นายโอ (นามสมมติ) มีอาชีพเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นการงานที่มีเงินเดือนมั่นคง ทั้งนี้ การเปิดเผยตัวตนและการแสดงออกต่อที่สาธารณะจึงมีผลต่อภาพลักษณ์ในหน้าที่การงานสูง แฟนนายโอและนายโอจึงทำข้อตกลงกันและตัดสินใจที่จะไม่แสดงออกเมื่อพบเจอกับคนรู้จักหรืออยู่ในหน้าที่การงาน (นายโอ, สัมภาษณ์) ทำให้นายโอคาดหวังว่าในอนาคตคู่รักของตนจะสามารถแสดงออกอย่างเปิดเผยต่อหน้าคนอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อแสดงความชัดเจนในสถานะและความสัมพันธ์ของทั้งสองคน

ในความคาดหวังของการเป็นครอบครัวของชีวิตคู่ นั้น คู่ชายรักชายมีความคาดหวังสูงซึ่งรวมถึงความคาดหวังของการได้รับการยอมรับจากครอบครัวของทั้งสองฝ่ายในฐานะคู่ชีวิต โดยพบคู่กรณีศึกษาที่เลื่อนความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกัน แต่ยังมีได้การยอมรับจากครอบครัวของทั้งสองฝ่าย เช่น กรณีศึกษาของนายบี (นามสมมติ) ที่ยังคงพบปัญหาจากครอบครัวของฝั่งคนรักที่ยังไม่ได้รับการยอมรับอย่างจริงจัง และไม่ได้

รับความไว้วางใจให้ดูแลคนรักของตนได้ซึ่งอาจเป็นเพราะยังไม่มี การเปิดใจพูดคุยกันและยังปกปิดความสัมพันธ์ของตนกับครอบครัวฝ่ายคนรักอยู่จนกลายเป็นความคลุมเครือ

“เราเคยพบครอบครัวของเขาสองสามครั้ง ตอนนั้นเรานัดเจอแฟนเพราะจะไปเที่ยว ที่บ้านแฟนเขามาส่งแต่เราไปสายประมาณสิบนาที ต่อหน้าเราเขาก็ไม่ได้แสดงออกหรือพูดอะไรนะแต่พอกลับหลังก็ไปพูดกับแฟนเราว่าเรามาสายดูเป็นคนไม่รับผิดชอบ แล้วก็ไม่ชอบที่เราจับมือคุยกันประเจิดประเจ้อ นัดไปเที่ยวไร้สาระด้วยกันบ่อยเกินไป จนตอนนี้หนีไปเที่ยวกันเงียบๆ แฟนเราก็บล็อกเฟซบุ๊กคนที่บ้านจะได้ไม่เห็น” (นายบี, สัมภาษณ์)

เห็นได้ว่า คู่รักชายรักชายเลือกที่จะปกปิดสถานะถ้าได้รับการตอบสนองที่ไม่ดีจากครอบครัว หรือเลือกที่จะเปิดเผยกับบางสมาชิกในครอบครัวเท่านั้นที่ไว้วางใจมากที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นมารดาที่ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกในครอบครัวคนแรกของการรับรู้และเปิดเผยตัวตนของลูก ที่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ก่อนสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ รองลงมาคือพี่สาว ขณะที่บิดาจะเป็นสมาชิกในครอบครัวที่ชายรักชายหรือเกย์มีการปะทะขัดแย้งทางอารมณ์มากที่สุด ซึ่งคู่รักชายรักชายจะมีวิธีการจัดการแตกต่างกันไปตามแต่บริบททางครอบครัว อาทิ กรณีศึกษา นายเอ (นามสมมติ) ให้ข้อมูลว่า ตนเองได้ตัดสินใจบอกมารดา ก่อนจึงค่อยบอกบิดา โดยบิดามีท่าทีไม่เห็นด้วย แต่เนื่องด้วยบิดาไม่มีอิทธิพลภายในบ้านขณะที่มารดาของนายเอยอมรับได้แต่ไม่มีอิทธิพลในบ้านเช่นกันด้วยอำนาจในบ้านเป็นของพี่สาวบิดานายเอ ซึ่งคือพี่ของนายเอ โดยพี่ของนายเอได้แสดงท่าทีไม่พอใจและไม่ยอมรับในความสัมพันธ์ของนายเอกับคนรัก แม้คนรักของนายเอจะพยายามแสดงความบริสุทธิ์ใจและแสดงออกในการดูแลนายเอเพื่อให้ได้รับการยอมรับ นายเอจึงเลือกที่จะมาพูดคุยเรื่องทางบ้านให้คนรักรับฟัง และขอให้ทางบ้านคนรักช่วยเหลือ ทำให้นายเอและคู่ได้ตกลงร่วมกันทำประกันชีวิตและมีการศึกษาด้านกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง (นายเอ, สัมภาษณ์) หรือ อีกหนึ่งกรณีศึกษานายโอ (นามสมมติ) ให้ข้อมูลว่า ตนเองโชคดีที่บิดากับมารดาแยกทางกันและนายโออยู่ในความเลี้ยงดูของมารดามาตั้งแต่เด็ก จึงสามารถเปิดเผยตัวตนและสนทนากับมารดาได้อย่างเปิดเผย แต่ด้วยนายโอยังคงติดต่อและไปมาหาสู่ระหว่างบ้านบิดากับมารดา และบิดานายโอเป็นอดีตข้าราชการทหารที่ยังไม่เปิดกว้างทางความคิด นายโอจึงตัดสินใจเปิดเผยเมื่อตนเองจบการศึกษาและมีการงานที่มั่นคง สามารถเลี้ยงดูตนเองและมารดาได้แล้วเพื่อสร้างอำนาจต่อรองที่มากขึ้น ซึ่งบุพการีของนายโอได้ทำการต่อรองกลับผ่านการตั้งเงื่อนไขว่าความรักและการดำรงชีวิตคู่ต้องไม่กระทบกับการงาน (นายโอ, สัมภาษณ์)

ทั้งนี้ การไม่ได้รับการยอมรับจากครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของทั้งสองฝ่ายโดยเฉพาะปัญหาของการทะเลาะเบาะแว้งกัน ซึ่งบางกรณีศึกษาได้พึ่งพาการสื่อสารทางออนไลน์เพื่อประคองความสัมพันธ์ไว้ แต่การสื่อสารทางออนไลน์เสมือนเป็นดาบสองคม กล่าวคือ คู่ชีวิตชายรักชายที่พึ่งพาการสื่อสารออนไลน์เพื่อประคับประคองความสัมพันธ์จะมีความระแวงและความคาดหวังในการตอบสนองข้อความและการติดต่อทางออนไลน์อยู่ตลอด ดังนั้น ในบางครั้งคราที่คู่ของตนไม่สามารถตอบโต้การติดต่อได้สมำเสมอ นำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งขึ้น

การนิยามความสัมพันธ์ของชีวิตคู่และความเป็นครอบครัวของคู่ชายรักชายนั้น มีการนิยามระดับความสัมพันธ์ของการเป็นคู่ชีวิตในลักษณะของสามีภรรยา โดยเกย์ฝ่ายรุกจะมีสถานะเป็นสามีและเกย์ฝ่ายรับจะมีสถานะเป็นภรรยา ซึ่งมีคู่ของกรณีศึกษาที่มีการเรียกแทนกันด้วยคำศัพท์ว่า ‘ป้า’ และ ‘ม้า’ ที่แปลว่า พ่อและแม่ที่ชาวไทยเชื้อสายจีนเรียกขานกันในครอบครัว โดยมีบางคู่ของกรณีศึกษาที่สามารถยับยั้งสถานะจากการเป็นคนรัก ให้กลายเป็นสามีภรรยา ด้วยการทำพิธีแต่งงานตามขนบธรรมเนียมประเพณี แม้จะจดทะเบียนสมรสกันไม่ได้ก็ตาม ซึ่งคู่ชายรักชายได้นิยามความเป็นครอบครัวโดยระบุว่าครอบครัวจะต้องเริ่มจากการแต่งงาน ภายหลังแต่งงานแล้วการอยู่อาศัยร่วมกันจะกลายเป็นถาวรที่จะไม่มีพื้นที่ของฝ่ายใดแยกขาดออกมาเป็นส่วนตัว มีแผนแต่งงานเป็นสัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ อาจมีบุตรบุญธรรมในทางพฤตินัยซึ่งอาจเป็นบุตรหลานของเครือญาติหรือมีสัตว์เลี้ยงเป็นสมาชิกครอบครัว และสำคัญที่สุดคือผ่านการรับรู้ของครอบครัวทั้งสองฝ่ายอย่างครบถ้วน

คู่รักชายรักชายจึงจะมีความเป็นครอบครัวในทางพฤตินัยค่อนข้างสอดคล้องกับนิยามและแนวคิดความเป็นครอบครัวเชิงโครงสร้างค่อนข้างมาก ขณะที่ทางนิตินัยคู่รักชายรักชายมองว่า ทุกอย่างจะสมบูรณ์อย่างแท้จริงเมื่อมีการจดทะเบียนสมรส หรือไปจนถึงการมีบุตร ทะเบียนสมรสจะเป็นเอกสารทางราชการสำคัญที่จะแสดงถึงความสัมพันธ์ ความมั่นคงและยั่งยืน ด้วยการเชื่อมโยงตนไว้กับอีกฝ่ายอย่างสมบูรณ์ รวมถึงสิทธิต่าง ๆ ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งมีกรณีศึกษาที่มีการวางแผนถึงความเป็นครอบครัวในรูปแบบของพ่อแม่ลูกในอนาคตไว้แล้ว

“ครอบครัวที่แท้จริงจะต้องอยู่ในบ้านหรือที่เดียวกันทุกวันไม่มีแยกออกมาต่างหาก ต้องหมั่นหรือแต่งงานกันก่อน คือทำทุกอย่างให้เป็นสัญลักษณ์ให้ครอบครัวเราและเขาและคนอื่นเห็นว่าเราตัดสินใจอยู่ด้วยกันเป็นครอบครัวแล้วนะ เรามีงานแต่งเล็ก ๆ กันเอง แพนเรากับเราก็อาจจดทะเบียนสมรสกันแล้วก็หาลูกสักคน” (นายเอ็ม, สัมภาษณ์)

ขณะที่ความปรารถนาในการมีบุตรของคู่ชายรักชาย มีการวางแผนและค่อนข้างมีข้อกังวลเกี่ยวกับการระบุสถานะของตนกับคู่ชีวิตและกับสถานะของบุตร อย่างที่ นายโอ (นามสมมติ) กล่าวว่า

“เขากับพี่อยากมีลูกนะ อยากเป็นพ่อแม่ลูกแบบที่ไม่ได้เอาหมาแมวมาเป็นลูก ตอนเราแก่ก็จะได้มีคนดูแล แต่ถ้าจะอุ้มบุญก็กลัวสังคมไม่โอเค หรือรับเด็กบุญธรรมก็กลัวสังคมหลังเด็กเหล่านั้ันอีกหรือถ้าได้มาจริง ๆ จะให้เขาเรียกเรากับแพนเราว่าอะไรต้องตอบคำถามสังคมอีก แต่นี้ก็คิดว่าน่าจะจะให้เรียกแพนเราว่าพ่อแล้วเรียกเราน้ำหรืออาแทนให้ดูเป็นน้องของพ่อน้ำจะดีกว่า” (นายโอ, สัมภาษณ์)

ลักษณะของนิยามและพฤตินัยในการประกอบสร้างชีวิตคู่และครอบครัวของคู่ชายรักชายจึงค่อนข้างยึดมั่นและได้รับอิทธิพลทางความคิดของการเป็นครอบครัวเชิงอุดมคติตามโครงสร้างค่อนข้างสูง

นอกจากนี้ ผู้เขียนพบว่า การประกอบสร้างชีวิตคู่ของคู่ชายรักชายได้มีผลต่อความชัดเจนถึงการนิยามตัวตนทางเพศด้วยเช่นกัน ซึ่งปฏิเสธความสับสนไหลทางเพศของเพศวิถีเกย์หรือกลุ่มรักเพศเดียวกันชายรักชายและเข้าสู่การนิยามตัวตนให้สอดคล้องกับแบบแผนคู่ชีวิตเชิงโครงสร้าง ซึ่งเริ่มต้นจากการกลับไปกลับมา

ระหว่างการเป็นผู้ชายกับเกย์รัก และมีความชัดเจนในท้ายสุดซึ่งได้นิยามและระบุว่าตนเองนั้นเป็นเกย์ภายหลังการประกอบสร้างชีวิตคู่ที่ชัดเจนแล้ว โดยปรากฏในกรณีศึกษาเกย์รักหลายคนที่สามารถระบุสถานะของตนเองกับผู้วิจัยได้ชัดเจนว่าตนนั้นเป็นเกย์ และเป็นแบบเกย์รักที่ชอบเกย์รับ ซึ่งยอมรับในตัวตนและรสนิยมวิถีทางเพศ รวมทั้งกล่าวว่าในอนาคตไม่สามารถกลับไปเป็นความเป็นไบเซ็กชวลได้อีกแล้ว โดยลักษณะนี้ จะเกิดกับเกย์รักแต่ไม่เกิดกับเกย์รับ เนื่องจากเกย์รับภายหลังรับรู้ในตัวตนแล้วจะมีความคงที่ของรสนิยม ขณะที่เกย์รักนั้นในอดีตมักผ่านการมีแฟนเป็นผู้หญิง และมีการสลับไปมาของความสัมพันธ์หลังการเลิกรา เช่น การกลับไปคบผู้หญิง หรือกลับมาคบผู้ชายหรือเกย์ การกลับไปกลับมาของเกย์รักได้สร้างความหวาดระแวงให้กับเกย์รับในความสัมพันธ์ของตน ทำให้เกย์รับเลือกที่จะรักษาความสัมพันธ์ด้วยการสอบถามถึงสาเหตุของการเลิกราในคนก่อน ๆ ของคู่ตน และสาเหตุของการเปลี่ยนไปมาระหว่างเพศของคู่ในเวลานั้น ๆ และนำข้อมูลดังกล่าวมาประกอบสร้างชีวิตคู่ โดยลดความคาดหวังในความสัมพันธ์ให้น้อยลงแต่แสดงออกมากขึ้นในทุกวิถีทางซึ่งนำไปสู่ความต้องการเชื่อมร้อยตนเองกับคู่ชีวิตของตน ผ่านทั้งทางพฤตินัยและทางนิตินัยอย่างการหมั้นหมายและการจดทะเบียนสมรสไปจนถึงการมีบุตรร่วมกัน

3. การต่อรองและการสยบยอมในการดำรงชีวิตคู่ของกลุ่มคู่รักเพศเดียวกัน

จากการสังเคราะห์ส่วนหนึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกสามารถนำมาสรุปประเด็นพอสังเขปได้ โดยพบว่า รูปแบบนิยามและการประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มชายรักชายในกรุงเทพมหานครในงานศึกษานี้ นั้นมิได้เข้าสู่ความสิ้นไหลแต่กลับเข้าสู่การประกอบสร้างนิยามและแบบแผนของชีวิตคู่ตามบรรทัดฐานรักต่างเพศแบบชายหญิง ซึ่งมีได้สิ้นไหลออกจากโครงสร้าง แต่กลับเคลื่อนเข้าสู่แบบแผนเชิงโครงสร้างค่อนข้างชัดเจน โดยมีข้อค้นพบในการสนับสนุน สามารถแบ่งเป็นสามประการ ดังนี้

ประการแรก พบว่า ในการนิยามครอบครัวของกลุ่มชายรักชายนั้น ส่วนใหญ่มิได้นิยามตนเองว่าเป็นไบเซ็กชวล หรือระบุว่าตนนั้นไม่ชัดเจนในสถานะบทบาท เนื่องจากกลุ่มชายรักชายได้นิยามสถานะของชีวิตคู่ที่ชัดเจน มีความหนักแน่นกว่าคู่ชีวิตเพศชายหญิงค่อนข้างมาก และการนิยามสถานะดังกล่าวก็ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีวิต และส่งผลต่อบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่ผูกโยงกับสถานะที่กลุ่มชายรักชายได้นิยามไว้ ทั้งเกย์รักและเกย์รับ ซึ่งมีความแตกต่างกันเทียบเคียงได้กับคู่รักชายหญิงโดยทั่วไป ที่มีการแบ่งบทบาทพ่อแม่หรือสามีภรรยาตามอุดมคติครอบครัวเชิงโครงสร้าง

ประการสอง พบว่า คู่ชีวิตชายรักชายมีการแบ่งบทบาททางเพศอย่างชัดเจน ถึงสถานะของการเป็นผู้นำครอบครัวเฉกเช่นบิดาหรือผู้ที่แข็งแกร่งกว่า และบทบาทของการเป็นผู้ตาม เฉกเช่นมารดา ซึ่งเป็นฝ่ายที่อ่อนโยนทางจิตใจมากกว่า ความสิ้นไหลที่คาดการณ์ไว้จึงกลับพบได้น้อยในชีวิตคู่ของชายรักชาย กล่าวคือ กลุ่มเพศวิธินำสถานะของการเป็นผู้นำและผู้ตาม ที่ได้กล่าวในข้างต้นมาผูกโยงกับบทบาทหน้าที่ที่กระทำในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน โดยจะมีฝ่ายผู้นำอย่าง เกย์รัก ที่จะแสดงความแข็งแกร่งทั้งทางจิตใจและการแสดงออกผ่านพฤติกรรมกายภาพ จะกระทำบทบาทหน้าที่เสมือนบทบาทของผู้นำครอบครัวแบบพ่อ

หรือบิดา และมีฝ่ายผู้ตามอย่าง เกย์รับ ที่จะแสดงบทบาทตรงกันข้ามกับฝ่ายผู้นำ นำไปสู่การประกอบสร้างชีวิตคู่ที่สอดคล้องอย่างมากกับแบบแผนครอบครัวเชิงอุดมคติ

ประการสาม พบว่า กลุ่มคู่ชีวิตเพศวิถีนิยามความเป็นครอบครัวของตน ไม่ต่างจากนิยามการเป็นครอบครัวเชิงโครงสร้างของคู่รักต่างประเทศหรือแบบแผนครอบครัวเชิงอุดมคติของสังคม โดยกลุ่มคู่ชีวิตเพศวิถียังมีความต้องการแสดงออกทางสัญลักษณ์ทางสังคม และการผูกมัดความสัมพันธ์ ผ่านกฎหมายอย่าง การหมั้น การแต่งงาน การจดทะเบียนสมรส การมีบุตรและการรับรองบุตร มีการมองและคาดหวังระยะเวลาของการใช้ชีวิตคู่ค่อนข้างยาว มีการวางแผนการอยู่ร่วมกันและจัดการกับข้อจำกัดตนเอง อย่างข้อจำกัดทางบทบาทที่มาพร้อมกับอาชีพ ซึ่งการใช้ชีวิตคู่แบบเพศวิถีอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอาชีพของตน

ข้อมูลจากภาคสนามและการสังเคราะห์นี้เมื่อวิเคราะห์ผ่านแนวคิด Gender Performativity จะเห็นได้ว่า กลุ่มชายรักชายมีการเลือกสรรบทบาทและการแสดงออกในชีวิตคู่ทางเพศของตนตามแต่บริบทสถานการณ์ ซึ่งมีทั้งการปกปิดและการเปิดเผย โดยสอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อม ทั้งในสถาบันครอบครัวและสังคมภายนอกที่ส่งผลต่อการจัดสรรบทบาทและการแสดงออก ทั้งนี้ การเปิดเผยในชีวิตคู่ของกลุ่มชายรักชายถือเป็นความปรารถนาสำคัญโดยเป็นส่วนหนึ่งของการต่อยอดสถานะและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชีวิตคู่ผนวกกับการไตร่ตรองให้ได้มาซึ่งการต่อรองต่อทั้งครอบครัวและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลื่อนชั้นทางสังคมผ่านการศึกษา อาชีพ และเศรษฐฐานะ เป็นอำนาจต่อรองที่กลุ่มชายรักชายได้ใช้เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตคู่ได้ตามปรารถนา ส่วนนี้สอดคล้องภายใต้แนวคิด Gender Performativity (Butler, 1990) เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ การแสดงออกในทางพฤติกรรมของชีวิตคู่ทางเพศกลุ่มชายรักชายยังมิได้สร้างการผูกมัดด้วยพันธะอันชอบธรรม ที่ทำให้ชีวิตคู่มีความชัดเจน สร้างความเชื่อมั่นทั้งกับคู่ชีวิตและครอบครัว รวมถึงไม่สามารถลดการปรามาสและตีตราจากสังคมที่มีต่อความรักแบบชายรักชายได้ ดังนั้น จึงมีความปรารถนาต่อการมีสิทธิสมรสอย่างถูกต้องตามกฎหมายและคาดหวังไปถึงการมีบุตรบุญธรรมได้เพื่อความมั่นคงในชีวิตคู่ของตน

ข้อค้นพบนี้ค่อนข้างมีความสอดคล้องกับงานศึกษาบางส่วนในวิถีชีวิตของเพศวิถี อย่างงานศึกษาของ วิสสุตา จันทรสม และคณะ (2558) ซึ่งศึกษาคู่หญิงหรือทอมกับดี้ โดยระบุว่า คู่ชีวิตหญิงรักหญิงนั้น มีการดูแลกันและกันแบบผัวเดียวเมียเดียว และมีการวางแผนชีวิตร่วมกัน สร้างฐานะครอบครัว โดยต้องการแต่งงานและจดทะเบียนสมรส ไม่ต่างจากคู่รักต่างประเทศทั่วไป โดยกลุ่มคู่รักหญิงรักหญิงต้องการให้กฎหมายอนุญาตให้คนรักเพศเดียวกัน สามารถจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมายอย่างถูกต้องเพื่อสิทธิและประโยชน์ต่าง ๆ (วิสสุตา จันทรสม และคณะ, 2558) รวมถึงงานศึกษาของ นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ (2556) ที่ระบุว่า บรรทัดฐานชายและหญิงได้ถูกนำมาปฏิบัติโดยคนที่มีความรักเพศเดียวกัน หรือคนที่มีความผิดธรรมชาติข้ามเพศ ดังนั้นจึงปรากฏบรรทัดฐานของรักต่างเพศชายหญิงในกลุ่มเพศวิถี ซึ่งได้นำปรับใช้กับตนเองอยู่แล้ว (นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, 2556) แต่อาจไม่สอดคล้องกับประเด็นที่ วิสสุตา จันทรสม และคณะ (2558) ระบุว่า คู่หญิงรักหญิงเปิดเผยตัวตนไม่สนใจในมุมมองของสังคม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า เพศวิถีอย่างกลุ่มคู่ชายรักชายในงานศึกษานี้ยังคงมีการต่อรองและพยายามประนีประนอมต่อโครงสร้างสถาบันทางสังคม ในลักษณะของการ

พยายามประกอบสร้างชีวิตคู่ในแบบชั่วคราวตรงข้าม ซึ่งแสดงถึงการรับรู้และใส่ใจสังคม แต่ในอีกทางหนึ่งได้ฉายภาพการถูกกลืนเข้าไปอยู่ในบรรทัดฐานทางสังคมของกลุ่มผู้ชายรักชายด้วยเช่นกัน

รูปแบบของการประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มผู้ชายรักชายนั้น ได้ผ่านการถูกหล่อหลอมความคิดในการนิยามอัตลักษณ์และบทบาทจากปฏิบัติการทางสังคม ส่งผลต่อแบบแผนของชีวิตคู่ ซึ่งปรากฏการแบ่งเพศชั่วคราวข้ามทวีลักษณ์แบบชายหญิง การผูกโยงอัตลักษณ์ของเพศสถานะกับบทบาท และภาวะชั่วคราวข้ามกับการแบ่งช่วงชั้น ระหว่างผู้นำและผู้ตาม โดยถูกกดทับผ่านโครงสร้างและสถาบันทางสังคม ซึ่งสร้างข้อจำกัดทางความคิดและสิทธิเสรีภาพในการประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มผู้ชายรักชาย จนนำไปสู่การต่อรองผ่านการนิยามและประกอบสร้างชีวิตคู่ของตนเองในแบบเดียวกับวิถีรักต่างเพศ เพื่อลดข้อครหาของสังคมให้สามารถดำเนินชีวิตคู่ได้ ความรุนแรงของปฏิบัติการทางสังคมที่กระทำผ่านโครงสร้าง จึงมิได้ส่งผลกระทบต่ออัตลักษณ์เชิงปัจเจกของเพศวิถีเท่านั้น แต่ยังส่งผลถึงชีวิตคู่ของกลุ่มผู้ชายรักชายด้วย

กลุ่มผู้ชายรักชายจึงได้นิยามอัตลักษณ์ในชีวิตคู่ ในรูปแบบอุดมคติครอบครัวเชิงโครงสร้างของสังคม ในขณะที่บทบาททางเพศของชายหญิงที่อยู่ในชีวิตคู่และความเป็นครอบครัวนั้น อาจเลื่อนไหลมากขึ้น รวมถึงบทบาทหน้าที่ในวิถีการใช้ชีวิตร่วมกัน ทั้งชายและหญิงที่พยายามเคลื่อนออกจากความเป็นโครงสร้าง โดยการสลับทบทวนหน้าที่ได้ไม่ตายตัวเสมอไป ในทางกลับกันจากผลการศึกษากลับพบว่า ชีวิตคู่ของกลุ่มผู้ชายรักชายนั้น มีการนิยามสถานะและบทบาทหน้าที่ในความเป็นครอบครัว ในลักษณะของการกำหนดบทบาทหน้าที่อย่างตายตัวของบุคคล ในการรับผิดชอบชีวิตคู่โดยไม่ได้แบ่งสรรหรือสลับกัน ดังนั้น กลุ่มเพศวิถีจึงถือได้ว่า มีการสรรค์สร้างชีวิตคู่ในรูปแบบของครอบครัวเชิงอุดมคติของสังคมอย่างสูงสุด ซึ่งถ้าชีวิตของเพศวิถีได้รับการยอมรับในแบบสถานะของความเป็นชายหญิง (Heterosexual) และมีความสามารถในการมีบุตรได้ เท่ากับว่าชีวิตคู่และครอบครัวของเพศวิถีนั้น จะกลายเป็นครอบครัวที่สมบูรณ์แบบตามนิยามความเป็นครอบครัวเชิงอุดมคติที่สังคมไทยยังยึดมั่นและปรารถนา ซึ่งอาจเป็นสิ่งที่กดทับเพศวิถีมาโดยตลอด จากการลดทอนคุณค่าบุคคล ซึ่งไม่สามารถตอบสนองความต้องการในแบบแผนอุดมคติของสังคมได้นำไปสู่การสวมรับและกลืนกลายเข้าไปในบรรทัดฐานสังคมตามที่แนวคิด Gender Performativity (Butler, 1990) เสนอ

ข้อค้นพบจากการศึกษานี้ ยังเป็นส่วนสำคัญต่อการทำความเข้าใจที่มาที่ไปของปรากฏการณ์และประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถีโดยตรง อย่างการเรียกร้องการรับรองสถานภาพการสมรส ความเสมอภาคของการสมรส และการรับรองบุตร รวมถึงความเสมอภาคในการใช้ชีวิตคู่ของกลุ่มผู้ชายรักชายและกลุ่มคู่รักเพศเดียวกันในเพศวิถีหลากหลาย ซึ่งบางปัญหายังไม่ได้รับการปรับเปลี่ยนแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม อันเนื่องมาจากต้องได้รับการแก้ไข ทั้งในตัวบทกฎหมายและเอกสารราชการ ผลกระทบจึงเกิดขึ้นต่อความเป็นธรรมและการเรียกร้องทางกฎหมายต่าง ๆ ของกลุ่มรักเพศเดียวกัน อย่างกฎหมายการรับรองสถานภาพสมรส และการรับรองบุตรบุญธรรม โดย เท็ดเกียร์ติณซ์ แสงมณีจิรนนเดชา และรัตพงษ์ สอนสุภาพ (2563) ระบุว่า การจดทะเบียนสมรสของกลุ่มเพศวิถี ยังไม่สามารถทำได้ เนื่องจากขัดประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และยังไม่ได้ให้สิทธิที่ครอบคลุมต่อกลุ่มเพศวิถี โดยเฉพาะสิทธิในการรับรองบุตร เนื่องจากคู่ชีวิตไม่ได้อยู่ในสถานะคู่สมรสทางกฎหมาย จึงไม่สามารถสร้างการยินยอมร่วมกันของคู่สมรส ในการรับรองบุตรบุญธรรมได้แก่เช่นคู่

สมรสต่างเพศ (เกิดเกียรติภรณ์ แสงมณีจิรนนเดชา และรัตพงษ์ สอนสุภาพ, 2563) รวมถึงัญลักษณ์ นามจักร (2556) ให้ข้อมูลว่า บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่มีการตกลงกันใช้ชีวิตร่วมกันแบบคู่สมรส เสมือนคู่สมรสต่างเพศ แต่ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสกันตามกฎหมายได้ จะส่งผลให้สูญเสียสิทธิ หรือไม่อาจเข้าถึงสิทธิตามกฎหมายครอบครัวบางประการได้ อาทิ สิทธิทางทรัพย์สินระหว่างคู่สมรสสิทธิในการได้รับค่าเลี้ยงชีพ สิทธิเรียกร้องค่าอุปการะเลี้ยงดูจากคู่สมรส และสิทธิในการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของคู่สมรส โดยเฉพาะสิทธิที่เกี่ยวข้องกับทายาทนั้น ยังเป็นปัญหาทางกฎหมายการรับรองบุตรบุญธรรม (ัญลักษณ์ นามจักร, 2556)

นอกเหนือจากนี้ ข้อค้นพบและการวิเคราะห์นี้ ได้ช่วยฉายภาพของการประกอบสร้างชีวิตคู่ของกลุ่มรักเพศเดียวกัน ซึ่งเคลื่อนเข้าสู่ความเป็นโครงสร้าง เพื่อหวังให้คู่ชีวิตของตนได้รับการยอมรับและเช่นคู่ชีวิต กระแสหลัก ปรากฏการณ์นี้ สะท้อนถึงภาวะทางสังคมที่กดทับให้ปัจเจกและชีวิตคู่บางลักษณะจะต้องยินยอมกลืนกลายเข้าสู่บรรทัดฐานโครงสร้างเพื่อการดำรงอยู่ ทั้งที่ปัจเจกเหล่านั้นควรอยู่บนฐานของสิทธิเสรีภาพ ในการดำรงชีวิตทุกรูปแบบบนความเท่าเทียม อีกทั้ง การส่งเสริมความหลากหลายทางเพศเชิงปัจเจกจะนำไปสู่การส่งเสริมความหลากหลายในคู่ชีวิตทางเพศเป็นสืบเนื่องกัน ดังนั้นจึงควรตระหนักในสิทธิมนุษยชนกับความหลากหลายในมนุษย์ และมุ่งส่งเสริมการสร้างการยอมรับความหลากหลายทางเพศ ผ่านสถาบันทางสังคมต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ความเสมอภาคเท่าเทียมในคู่ชีวิต ทั้งคู่รักต่างเพศและคู่รักเพศเดียวกันที่หลากหลายในสังคมไทย ยกกระตบสังคมที่เหลื่อมล้ำให้เท่าเทียมและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้ผู้เขียนจะชี้ให้เห็นว่า การต่อรองที่สำคัญของคู่ชายรักชายซึ่งอยู่ในชนชั้นกลางและที่ทางของเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานครนั้น คือการมุ่งเข้าไปสู่จุดยืนที่ทางและฐานะทางสังคมที่สูง ทั้งอาชีพการงาน รายได้ การศึกษา โดยอาศัยการเป็นพลเมืองที่พึงปรารถนาของสังคมหรือความเป็นพลเมืองที่อยู่ในตำแหน่งแห่งที่ซึ่งมีอำนาจมากพอต่อการดำรงชีวิต ทั้งเชิงปัจเจกและชีวิตคู่ รวมถึงอำนาจในการเข้าถึงสวัสดิการสังคม ซึ่งผู้เขียนมองว่าการต่อรองนี้ได้พึ่งพาและยึดโยงกับการเลื่อนชั้นทางสังคม ทั้งนี้ ความต้องการของคู่ชายรักชายในการได้รับสิทธิทางนิตินัย โดยอาศัยการประกอบสร้างชีวิตคู่ทางพฤตินัยภายใต้รูปแบบคู่ชีวิตเชิงโครงสร้างแบบคู่รักต่างเพศนั้น เป็นส่วนหนึ่งของการเมืองของความเป็นพลเมืองในลักษณะการเคลื่อนหรือถูกกลืนกลายเข้าไปอยู่ในบรรทัดฐานสังคมที่คู่ชายรักชายนำมาเป็นส่วนต่อรองกับโครงสร้างทางสังคม ทั้งนี้ กระบวนการต่อรองนี้อาจมิใช่การต่อรองที่แท้จริง เนื่องด้วยการยินยอมหรือจำนนต่อโครงสร้างที่นำไปสู่การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์หรือประกอบสร้างชีวิตคู่ตามบรรทัดฐานนั้น ถือเป็น ‘การสยบยอม’ มากกว่า ‘การต่อรอง’

ความพยายามช่วงชิงรูปแบบชีวิตคู่จนถึงการสมรสของคู่ชายรักชาย เมื่อเทียบเคียงกับการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ทางเพศจะพบว่า มีรูปแบบลักษณะเดียวกัน กล่าวคือ เพศวิถีเชิงปัจเจกมีการรวมกลุ่มเพื่อต่อสู้และต่อรองผ่านการสร้างพื้นที่ทางสังคมและตัวตนในวัฒนธรรมย่อย ต่อรองกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจให้ได้รับอิสระในการดำรงชีวิต รวมทั้งสิทธิในการแต่งงานทางกฎหมาย (ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ, 2545) ซึ่งได้นำไปสู่การลดทอนอำนาจจารธรรมของคู่รักเชิงโครงสร้างชายหญิง ที่ถูกสถาปนาและให้คุณค่าสูงส่ง

มาโดยตลอด โดย สิริวัฒน์ มาเทศ และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว (2563) มองว่า คู่ชีวิตเพศเดียวกันได้อาศัยการเข้าไปสวมรอยวาทกรรมและวิถีชีวิตคู่แบบชายหญิง ทั้งในเชิงวัฒนธรรมประเพณีปฏิบัติภายใต้บรรทัดฐานรักต่างเพศ เพื่อสร้างความชอบธรรมและการยอมรับในสังคม หรือสิริวัฒน์ มาเทศ (2564) ที่นำเสนอว่า คู่รักเพศเดียวกันในปัจจุบันนี้สามารถสร้างนิยามและรูปแบบของชีวิตคู่ได้ โดยสร้างความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ ๆ รวมถึงอาศัยความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ในการดำรงเผ่าพันธุ์มนุษย์ จึงสลายนิยามของความสัมพันธ์ที่ยึดโยงกับบรรทัดฐานแบบชายหญิงออกไป ด้วยการเข้าไปต่อรองผ่านการสร้างความสัมพันธ์ทางเพศหรือชีวิตคู่ของตนเอง (สิริวัฒน์ มาเทศ, 2564)

ปรากฏการณ์การสวมรอยและช่วงชิงที่กำลังเกิดขึ้นแม้ถูกมองว่าเป็นกระบวนการต่อรองของคู่รักเพศเดียวกัน แต่ผู้เขียนมองว่ากระบวนการดังกล่าวเป็นการสยบยอมต่อบรรทัดฐานและอำนาจเชิงโครงสร้าง ทั้งการประกอบสร้างชีวิตคู่ การต่อรอง จนถึงความต้องการทางนิตินัยในสิทธิสมรสทางกฎหมาย หรือการเลี้ยงดูบุตรบุญธรรม ล้วนแต่อยู่ภายใต้อำนาจของวาทกรรม บรรทัดฐาน และโครงสร้างทางสังคมทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ปัจเจกในทุกเพศยังคงพึงสมควรได้รับสิทธิพื้นฐานในการเลือกสรรรูปแบบชีวิตคู่ ไม่ว่าคู่ชีวิตนั้นจะเหมือนหรือต่างจากบรรทัดฐานรักต่างเพศก็ตาม ทั้งฉากหน้าของการต่อรองและฉากหลังของการสยบยอม มีอาจเป็นเครื่องมือหรือข้อโต้แย้งเพื่อสิทธิในการดำรงชีวิตของปัจเจกทุกเพศได้ ในทางกลับกันพึงควรให้ชีวิตคู่ทุกรูปแบบสามารถดำเนินในสังคมได้โดยปราศจากความกลัว หนุนเสริมการเปิดเผยและแสดงออกตามแต่ปัจเจกและคู่ชีวิตปรารถนา จะเป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมทางสังคมที่พึงควรค่าแก่การดำรงชีวิต และเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมทางสังคมที่แท้จริง

สรุป

กลุ่มทางสังคมของเพศวิถีในปัจจุบัน มีการต่อรองและต่อต้านอำนาจกดทับจากมโนทัศน์อุดมคติและบรรทัดฐานภายใต้โครงสร้างทางสังคม ผ่านการประกอบสร้างอัตลักษณ์เชิงปัจเจก ตามแต่วิถีชีวิตทางเพศ ความปรารถนาทางเพศและรสนิยมทางเพศที่หลากหลาย แต่ในขณะที่เพศวิถีอย่างกลุ่มคู่รักชายรักชายเมื่อเคลื่อนเข้าสู่ การก่อร่างสร้างครอบครัวหรือการประกอบสร้างชีวิต แล้วนั้น กลับยินยอมเข้าสู่บรรทัดฐานทางสังคม ที่พยายามต่อต้านมาโดยตลอด ซึ่งบทความนี้ชี้ให้เห็นว่า คู่ชีวิตของกลุ่มชายรักชาย ได้สวมรับอุดมคติครอบครัวและบรรทัดฐานรักต่างเพศ โดยมีวิถีของการกำหนดบทบาทสถานะในชีวิตคู่ ที่เคลื่อนเข้าสู่ความเป็นโครงสร้างทางเพศกระแสหลัก ซึ่งดูเหมือนเป็นการต่อรองเพื่อต้องการให้ได้รับการยอมรับจากสังคมในการใช้ชีวิตคู่และประกอบสร้างครอบครัวของกลุ่มชายรักชาย แต่ด้วยการตกอยู่ในวังวนแห่งทุนนิยมของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการแสดงออกและจัดสรรบทบาทด้วยการสร้างอำนาจต่อรองโดยใช้เศรษฐกิจและการเลื่อนชั้นหรือนำสิ่งที่สังคมให้คุณค่ามาเป็นเครื่องมือสำคัญ ซึ่งกลับกลายเป็นการถูกกลืนกลายและเป็นการสยบยอมต่อโครงสร้างอำนาจอย่างสมบูรณ์ ดังนั้น ทิศทางของการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิจึงปรากฏภาพของการเรียกร้องสิทธิการเปลี่ยนคำนำหน้าชื่อ การจดทะเบียนสมรสและการรับรองบุตร โดยมุ่งหวังเพื่อต้องการที่ทางทางสังคม สำหรับผู้มีความหลากหลายแตกต่าง เพื่อการอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคม จึงควรตระหนัก

และเข้าใจในที่มาที่ไปของการเรียกร้องและความพยายามในการต่อรองกับโครงสร้างของกลุ่มรักเพศเดียวกันของเพศวิถี เพื่อนำไปสู่การยอมรับทั้งในความเหมือนและความต่างที่หลากหลาย ทั้งในเชิงอัตลักษณ์ตัวตน วิถีชีวิตคู่ และครอบครัวของทุกเพศอย่างเสมอภาคและเท่าเทียม

เอกสารอ้างอิง/References

- กนกวรรณ ธรารวรรณ. (2562). ความเป็นเพศในสังคมเมืองกรุงเทพฯ. *วารสารมานุษยวิทยา*. 2(1), 87-118.
- กันตพงศ์ รังสีสว่าง. (2565). แนวทางการคุ้มครองสิทธิครอบครัวคู่ชีวิตเพศเดียวกัน. *วารสารรัฐศาสตร์*. 64(1), 100-110.
- กาญจนา แก้วเทพ และสมสุข หินวิมาน. (2551). *สายธารแห่งนักคิดทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการสื่อสารศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กฤตยา อาชวนิจกุล. (2554). เพศวิถีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย. *วารสารประชากรและสังคม*. 15(1), 43-65.
- กฤติธี ศรีเกตุ. (2561). *ประมวลสาระชุดวิชาการวิเคราะห์การเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- จเร สิงห์โกวินท์. (2557). การเมืองเรื่อง Performativity : คำประกาศจาก Judith Butler ใน Gender Trouble. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการหญิงอ่านเขียนเขียนอ่านหญิง ครั้งที่ 8*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จารุวรรณ คงยศ. (2560). *เพศภาวะ เพศวิถี ประสบการณ์ชีวิตของกะเทยในคุก*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- ไชโย นิธิอุบัตติ. (2558). พฤติกรรมทางสังคมกับสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายรักชาย. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*. 5(2), 1-12.
- ณฐ นารินทร์, จรินทร์พย์ ตริยตริตริคุณ และสออน สมทวนิช เอียรพรานนท์. (2562). วิเคราะห์สิทธิการจดทะเบียนคู่ชีวิต: ร่างพระราชบัญญัติการจดทะเบียนคู่ชีวิต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่*. 1(1), 71-98.
- ดิณณภพ สันสมบุรณ์ทอง. (2557). การเมืองเรื่องคน(ที่ถูกทำให้)ไม่ธรรมดา: มองความเป็นหญิงของนางสาว ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ผ่านกรอบเควีย์. *วารสารสังคมศาสตร์*. 44(2), 71-90.
- ดิณณภพ สันสมบุรณ์ทอง. (2560). อัตลักษณ์รวมกลุ่มของสมาชิก เพจน้องง ในฐานะณานิทยาเควีย์. *วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. 36(2), 65-88.
- ดิณณ ชัยสายัณห์. (2564). สิทธิและความเท่าเทียมทางกฎหมายของการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และสิทธิที่ได้รับตามการจดทะเบียนคู่ชีวิตจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*. 5(4), 281-288.

- เทิดเกียรติคุณฯ แสงมณีจิรนนเดชา และรัตพงษ์ สอนสุภาพ. (2563). ความเสมอภาคของกลุ่มหลากหลายทางเพศต่อการสมรสและรับรองบุตร : โอกาสและความท้าทายของสังคมไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์*. 14(1), 61-70.
- ธัญญ์ เจริญกุล. (2565). ความแตกต่างระหว่างเพศ แนวคิดข้ามพ้นการแบ่งแยกเพศสรีระ/เพศสถานะ. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*. 16(1), 126-148.
- ธัญลักษณ์ นามจักร. (2556). การรับรองสถานภาพการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ. *วารสารนักบริหาร*. 33(2), 10-16.
- นลินี ต้นธูนิธย์. (2559). ทฤษฎีทางสังคมวิทยาว่าด้วยความเปราะบาง. ใน *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา ความเปราะบางและการควบคุมทางสังคม*. ปทุมธานี: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2562). สิทธิการแต่งงานแก่ภายใต้อำนาจปกครองของรัฐทุนนิยม. *วารสารมานุษยวิทยา*. 2(2), 81-118.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2556). *เพศหลากหลายและสิทธิพลเมืองทางเพศในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2556). เพศหลากหลายในสังคมไทยกับการเมืองของอัตลักษณ์. *วารสารสังคมศาสตร์*. 25(2), 137-168.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2556). รื้อสร้างมายาคติ ความเป็นชาย ในสังคมไทย. *รัฐศาสตร์สาร*. 34(1), 41-75.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2558). *ทบทวนวิธีการสร้างความรู้ / ความจริงเรื่องเพศ*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2565, จาก <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/2>.
- นฤพนธ์ ตัววิเศษ. (2558). *มานุษยวิทยากับการศึกษาพฤติกรรมข้ามเพศและรักเพศเดียวกัน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2565 จาก <https://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/articles/4>.
- เบญจรงค์ ธีระพลิกะ และวิเชียร ลัทธิพงศ์พันธ์. (2564). ผู้สูงอายุชายรักชาย : ภาพตัวแทนที่ขาดหายในสังคมไทย. *วารสารจุดยืน*. 8(1), 1-24.
- ประดิษฐ์พร พงศ์เตริยง, ทิพนมาส ชินวงศ์, เอนโทนี พอล โอไบรอัน และ เจน แม็กกวย. (2560). การรับรู้ด้านมิติทางเพศและการติดเชื้อเอชไอวี: การศึกษาเชิงคุณภาพในชายรักชาย กรุงเทพมหานคร. *วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข*. 26(3), 94-103.
- ปภัศร ชัยวัฒน์ และพลอยนภัส ธรรมวิชิปรีชา. (2560). ทักษะคติและสภาวะการณ์ของครอบครัวยุคใหม่ที่ไม่ต้องการมีบุตร. *วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 17(2), 49-59.
- ปณิธิ บรรวณ. (2557). ความหลากหลายทางเพศกับพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย : การสำรวจองค์ความรู้. *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 44(2), 51-70.
- ปิยพร โกมุที. (2563). สิทธิและเสรีภาพในการสมรสของบุคคลเพศทางเลือก. *วารสารบัณฑิตศึกษานิติศาสตร์*. 13(4), 501-522.

- ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ. (2545). คนข้ามเพศ: ตัวตน วัฒนธรรมย่อย และพื้นที่ทางสังคม. *วารสารดำรงวิชาการ*. 10(1), 98-125.
- บุรินทร์ นาคสิงห์. (2547). *เกย์ : กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศ*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยา และมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- พัชรารวรรณ แก้วกันทะ, นฤกร อิตุพร, สุกัญญา ทาโสด, ปาริชาติ ปัญญา, สาวิตรี จีระยา, พรปวีณ์ แก้วมั่งเมือง และกชกร สิงห์สกุล. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซึมเศร้าของชายรักชาย. *พยาบาลสาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. 49(2), 340-350.
- พิมพ์วัลย์ บุญมงคล. (2551). แนวคิด ทฤษฎี และวิธีวิทยา ในการศึกษาเพศวิถี. ใน *รายงานการประชุมประจำปีเพศวิถีศึกษาในสังคมไทย ครั้งที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เจริญดีการพิมพ์.
- ภคพล เส้นขาว. (2561). แนวทางในการชีวิตคู่อย่างยั่งยืนของคู่รักเพศเดียวกันในสังคมไทย. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*. 2(1), 90-105.
- ระพีพรรณ ภูผกาพันธ์พงษ์. (2540). *การยินยอมให้มีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนการแต่งงานและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยินยอมให้มีความสัมพันธ์ทางเพศก่อนแต่งงาน*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- วรธา มงคลสืบสกุล. (2565). พัฒนาการการยอมรับและรับรองสิทธิของผู้มีความหลากหลายทางเพศ. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 39(3), 109-138.
- วิสสุดา จันทรสม, ไฉไล ศักดิ์วรพงษ์ และสากล สถิตวิทยานันท์. (2558). วิถีชีวิตคู่หญิง. *วารสารการวิจัย กาสะลองคำ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย*. 9(2), 105-117.
- วุฒิพงศ์ คงทอง, กิ่งแก้ว เกษโกวิท และยุพา ถาวรพิทักษ์. (2551). ความใกล้ชิดกับญาติที่เป็นผู้หญิงและเพศวิถีวัยรุ่นชายรักชาย: กรณีศึกษาชายรักชายที่เป็นสมาชิกกลุ่มพลังสีม่วง. *วารสารวิจัย มช.* 8(4), 51-62.
- ศิริจิต สุนันตะ. (2556). สถานการณ์โต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 32(1), 5-30.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2556). จากระบบกฎหมายแบบทวีเพศสู่ระบบกฎหมายแบบพหุเพศ. *วารสารนิติสังคมศาสตร์*. 6(1), 5-25.
- สิรภัทร ปิยะเวช. (2561). การข่มขืนกระทำชำเราระหว่างคู่ชีวิตเพศเดียวกันศึกษากรณีมาตรา 276 แห่งประมวลกฎหมายอาญา. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์*. 8(2), 53-65.
- สิริวัฒน์ มาเทศ และอัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว. (2563). วาทกรรมและการสื่อความหมายการสมรสของคนเพศเดียวกันผ่านการนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนในประเทศไทย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 40(3), 189-203.
- สิริวัฒน์ มาเทศ. (2564). การสื่อสารและความหมายการสมรสของเพศเดียวกันในสังคมไทย. *วารสารศาสตร์*. 14(3), 143-183.

- สุซานุช พันธนิยะ. (2562). ครอบครัวคนข้ามเพศ จากความผิดปกติและความเป็นอื่น สู่มิติตัวตนและพื้นที่ทางสังคม: บทวิเคราะห์ตามแนวคิดวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*. 8(1), 24-44.
- สุธาทิพย์ เม่งชาน, ชาญชัย เรืองขจร และกัลยา ต้นสกุล. (2557). วิถีชีวิตชายรักชาย: กรณีศึกษาตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. *วารสารบัณฑิตวิจัย*. 5(1), 111-117.
- สุภัตรา สุภาพ. (2556). *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- โสพิน หมูแก้ว. (2544). *อยู่ก่อนแต่ง: การอยู่ร่วมกันโดยไม่แต่งงานของนักศึกษามหาวิทยาลัย*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ).
- หนึ่งหทัย ขอมกลาง. (2550). ปัจจัยแห่งการดำรงอยู่หรือล่มสลายของครอบครัว. *วารสารเทคโนโลยีสุรนารี*. 1(2), 45-54.
- อนงค์นาฏ ทองสัน, ศรัณย์ จารนัย และหทัยวรรณ มณีวงศ์. (2564). ภาพสะท้อนกลุ่มรักร่วมเพศชาย ในนวนิยายเรื่องนิทานพันดาว ของแบคทีเรีย. *วารสารมนุษยและสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. 5(1), 45-64.
- อารยา ศิริพยัคฆ์. (2557). *ภาพสะท้อนของหญิงรักหญิงผ่านนิตยสาร @ tom actz*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, ปทุมธานี).
- เอกสิทธิ์ ไชยปิน และเสกสรร ทองดีบ. (2566). พฤติกรรมการใช้ชีวิต การติตราและการกีดกันทางสังคม และความพึงพอใจในชีวิตต่อการเปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศของนักศึกษาชายรักชายในภาคเหนือ. *วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย*. 31(2), 106-120.
- Butler, J. (1990). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Foucault, M. (1990). *The history of sexuality 1: An introduction* (R. Hurley, Trans). Harmondsworth: Penguin.